

Zliya tsasliti Pəl kaa ka

Rəm

KWəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hidfi ka Kwərintə na. Ghəci mbə wə kwa mahkana wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Rəm tsasli na zliya na. Ghala vəghwə tsa vay, hidfi ka Rəm va niy nza hidfi gwəramti tə dikə tə hidfi gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbə shi niy nza mazə tsaa sləkə mezhizhə tə hidfi gwa'a.

Pəl də'wə ghən tsa ciy, niy səəkə naa kwəmayə kwal tsaa tsəhə mbə məlmə Rəməw (15:20-24). Ya tsəgha nzə kiy, dfaɲ na mbəzliy niy sənashi na mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, sa niy kwəmay na li shi tə tsahwəti pi (vəh 16). Mbə zliya na kiy, mbə gəzanshi tsəhə tsa ci mbə shi, ta nighəshi na Pəl kaa ka Rəm. Dzəghwa na difay, ka gəzanshi njasa nza mbəzli gwanashi jikir kwa kwəma Hyala, lə njasa mbəlitihi na lə wəzə hwər tsa nzə, kala kama tə nəw kwəma pəhəti na njasa bananshi nihwəti mbəzli va dzar mbə shi. Zhini na difay, ka gəzanshi njasa ka ghəshi nzəy mbə jakəva tsa shi ghəshi mbəzliy nəw Yesəw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-17 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən Yəwən kwəma wəzə na.

Vəh 1:18 pa' tə vəh 3 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə gwa'ay, mbəzli jikir ni ghəshi va Hyala. Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

Vəh 4 Njasa mənuy Abərahām gar dzəghwa kwəma Hyala, sa zləbavə na kwəma gəzəkə Hyala.

Vəh 5 Tə mbərkə kwəma Adam kwəməvə mbəzli məti. Tə mbərkə Yesəw ghəshi kwəməvə mbəlishi.

Vəh 6 pa' tə vəh 7:1-6 Ka dza ghwəmmə nzəyəmmə mbə jikir sa nzana mba'a Hyalaa məni wəzə hwər kaa ntsa jikir tsaw.

Vəh 7:7-25 Gəmgəm na kwəma pəhəti Hyalaw. Ghənzə citəmmə na gəmgəm tsa kwəma jikir na.

Vəh 8 Sləni ghəra Safə tsa Hyala mbə nefer mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 9 pa' tə vəh 11 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən mbəli tsa ka Izərayel.

Vəh 12 pa' tə vəh 15 Njasa ka mbəzliy nəw Yesəw nzəy.

Vəh 16 Kwa kərni kwəma Pəl, lə səkwə mbəzli ghənghən ghənghən.

Mba'a pə ghwəy di favə kwəma mbə zliya ka Rəm na wəzə wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsaa dzəkən Adam lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, pərba mbə zliya pərasli slən tsa shiy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka *Rəm

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw. Hyala harvəra na ta nza ka *ndə kwal tsa Yesəw, mba'a təravəra ta dzee ta gəzə Yəwən kwəma nzə wəzə na kaa mbəzli. ² Ma Kwəma wəzə na vay, a Hyala niy gəzəkə ghala mbəradzəta lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Dzəghwa mba'a məndi tsaslambə mbə zliya nzə tsəgha. ³ Kwəma vay, dzəkən Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə gəzə na kwəma. Dzar kwa ndə ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa

---

1:1 1:1 SləniKY 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16 1:2 1:2 3:21; 1Pi 1:10-12 1:3 1:3-4 Mt 1:1; 20:30-31; SləniKY 13:33; 2Tim 2:8

mazə *Davitə na. ⁴ Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə məti, lə bərçi Safə tsa nzə dəwdeu tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə nzə karkar lə bərçi.

⁵ Ava war tə mbərkə Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma nzə kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. A ghəshi mbəə zləbavə kwəma nzə, ka danta fəti. Ma nza ghəshi mbəə fal slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki. ⁶ Ghwəy sana sənzenway, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Rəm.

⁷ A səkwəŋwəy ya gwanəŋwəy tə hidfi ka Rəm gwa'a gwa'a, ghwəy ghwəy mbəzli dī Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi nzə. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndəŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Njasa dī Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm

⁸ Ma kwa taŋa kwəma gəzee nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa Yesəw *Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwanəŋwəy, sa nzana, ya pa' kwəmafa tə hidfi gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərəŋwə dānavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw, kə məndi. ⁹⁻¹⁰ Ya hwəmba cə'wə yay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən ghwəy. Mbə cə'wə Hyala kee nza a ghənzə mbəə ndara kwal ta tsəhə mbə ghwəy. Hyalaa kwa ndəgha fəti ta kwəma gəzee va. Hyala vay, lə nəfə tsee kwətŋ ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə kwa kwəma mbəzli. ¹¹ Ta na navay, tərəŋwə nzəghəree ta nəŋwəy

---

1:5 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 1:7 1:7 zərkə: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 1:8 1:8 16:19; 1Tes 1:8 1:9-10 1:9-10 15:23; sləniKY 19:21; Ef 1:16

lø mætsee, nza ghwømmø dzaa tihøhwø ni ya shi ndara *Safø tsa Hyala dfewdfew ni, lø ghwøy, nza ghwøy mbøø kwømvø børci mbø nøw Yesøw. ¹² Wøzøba nø ya bay, ka møtsøhøra børci ghwøy, yøn na, ka møtsøhøjwøy børci kwørakwø, mbø bø tsa banavø ghwømmø nefer ghwømmø kaa Yesøw Køristøw, pøn.

¹³ Va wa gøzee kwøma va tsøghay ngwarmøhiray, sa nzana gar ðaŋ søðee yøn søøkøø tøkøti tsøhø mbø ghwøy. Pa' sønznøva ki na, a kwømvø kwal yaw, tsøgha. Ma kwøma tøfee miy tsee tiy, war mba'ee dzaa ghøratì sløni mbø ghwøy, ka zhøghøshi nihwøti mbøzliy ka nøw Yesøw kwørakwø, njasa nzana va tsøghee kwømvø mønti nihwøti mbøzli tø nihwøti hidfi. ¹⁴ Sa nzanay, ghønzø na nee sløni kavøra Hyala ta dzee ta gøzø kaa ya tsamaða ndø ngøri. Ka dzaa gøzanshi kaa mbøzli ghwønita møhørlì shi, lø kaa ni ghwønita ma møhørlì shi. Ka gøzø kaa mbøzliy sønashi shiy, lø kaa niy sønashi ma gwa'a. ¹⁵ Va tsøgha nzana, war mbø tøkøe dzøkøn ghwøy ghwøy mbøzli mbø mølmø Røm kwørakwø ki, ta dzee gøzøjwøy Yøwøn kwøma wøzø na na.

Børci mbø Yøwøn kwøma wøzø na

¹⁶ Ka ha'wee ya jøw tsøtsø ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzliw. Sa nzanay, e sønay lø børci Hyala na mbø tøerøjw, ta mbølantì ntsaa dzaa zløbavø kwøma va, ya wa ndø na. 'Wava na tø hwølfø mbøzli *ka Zhøwifø ka dzar pa' tø hwølfø nihwøti mbøzli tø hidfi gwanashi. ¹⁷ Kwøma wøzø na vay, ghønzø cipø na kwøma mønti Hyala ta mbø ndø ngøriy dzøghwa kwøma nzø, kala hazløni mbø nøfø ci, ya wa ntsaa zløbavø

1:13 1:13 1Kwø 9:19-22   1:14 1:14 Kwø 3:11   1:16 1:16 2:9;
sløniKY 13:46; 2Tim 1:8; 1Kwø 1:18, 24   1:17 1:17 3:21-30;
vøh. 4; 10:4-13; Aba 2:4; Gal 3:9-12; Flp 3:9; Ebr 10:38

kwø̄ma mø̄nti Hyala, mba'a ðanavø̄ nø̄fø̄ tsa ciy, ta mbay dza naa dzø̄ghwa kwø̄ma Hyala kala hazlø̄ni mbø̄ nø̄fø̄ ci. Ava tsø̄gha tsasliti mø̄ndi mbø̄ Zliya Hyala kwø̄rakwø̄, a kø̄ mø̄ndiy:

Ntsaa ðanavø̄ nø̄fø̄ tsa ci kaa Hyalay,
ghø̄ci na saa dzaa mbay dzø̄ghwa kwø̄ma Hyala
kala hazlø̄ni mbø̄ nø̄fø̄ ci.
Ghø̄ci na saa dzaa kwø̄mavø̄ piy tsa kø̄ði ma, kø̄ mø̄ndi.

Jikir tsa mø̄ni ndø̄ ngø̄ri tø̄ hiði

¹⁸ A Hyala cikø̄vø̄ri njasa satiy nø̄fø̄ tsa nzø̄ sø̄økø̄ mø̄ ghwø̄mø̄ dzøkø̄n mbø̄zli, va kwø̄ma jikir tsa mø̄mø̄ni mø̄ndi gwanay tsa ci tø̄ hiði, kala ði fø̄ti mø̄ndi ta kwø̄ma nzø̄. Ma na sønata ghø̄shi kwø̄ma wø̄zø̄ na va Hyala na, mba'a ghø̄shi biyðamti lø̄ na shi va *kwø̄ma jikir na. ¹⁹ Ta na navay, shi nza mø̄ndi gar sønashiy dzøkø̄n Hyalay, a ghø̄shi sønashi. Hyala dø̄'wø̄ ghø̄n tsa nzø̄ canakø̄vø̄rishi na. ²⁰ A ghwø̄mmø̄ sønay, ta na ndø̄ ngø̄riy, ka mbay naa nata Hyala lø̄ mø̄tsø̄ ciw. Nanzø̄ ki, ghala ngati Hyala hiði, mba'a kø̄ mø̄ndiy nighø̄ shi mø̄nti na, ka zø̄zø̄ dzøkø̄n shiy, ta sønay dza mø̄ndi, ghø̄nzø̄ na Hyala kwø̄tita, lø̄ bø̄rci na vø̄ tø̄rø̄jw kala kø̄rø̄ ma, kø̄ mø̄ndi. Ava va tsø̄gha kiy, ka dza ghø̄shiy mbay zhiniy pø̄lavø̄ kwal vø̄raslø̄ kwa kwø̄ma Hyala ghwø̄law. ²¹ Ta na navay, a ghø̄shi sønata Hyala: «Ghø̄nzø̄ na Hyala» kø̄ ghø̄shi. Ma dza ghø̄shi ki na, kala fø̄ dikø̄ ghø̄shiy dzø̄ti Hyala va, njasa tø̄bø̄ na, kala mananta 'wø̄sa ghø̄shi ngø̄ta, ya ta namaðba kwø̄ma mø̄nti na. War ma na shi tøkø̄ kwø̄ma na, kø̄rakø̄ ghø̄shi føy lø̄ tøkø̄ na dzar kwa Hyala kwø̄ma. Dzø̄ghwa disl mø̄hø̄rli shi kø̄ø̄lita, kala sønata na katanj na kwø̄ma ghø̄shi ghwø̄la

---

1:18 1:18 2:5, 8; Ef 5:6; 2Tes 2:12   1:19 1:19-20 Zhø̄wbø̄ 12:9; Cem 19:2-5; Slø̄niKY 17:27-28; 1Kwø̄r 1:21   1:21 1:21 Ef 4:17-18

ki. ²² Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shi na: «Ghəy na niy gwəramtiy sənata kwəma kən nihwəti mbəzli» kə ghəshi. Mbalaa ghəshi na hyeler mbəzliy gwəramti mbə mbəzli gwa'a gwa'a. ²³ Dzəghwa mbərəkə zlata ghəshi gələbə ta pəra'wə dividivi shi kwa kwəma Hyala dikə na ndimndim na. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə kwa kwəma pa shi pəghəti məndi nja ke ngəri. Ta bəkwəshi ke ngəri dza ngar ki. Dza ghəshi difa, ka tsəfəkwə kwa kwəma 'yegwer, lə niy dza lə səfa shiy, lə kwa kwəma shesher gwa'a.

²⁴ Va tsəgha zlashi Hyala, ka nighəshi war lə mətsə, a ghəshi məməni ni shi va shi hwətəl ghəshi ta mənishi mbə nefer shi. Dzəghwa ghəshi ki tapə dzəmbəshi mbə sawa ghən tsa shi lə məməni shi ha'wə ha'wə ni kwa jipə shi tsəgha. ²⁵ Dzəghwa ghəshi mbərəkə ghəshi zlata kwəma Hyala katanj na, ka nəw kwəma dzərvə. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə, ka pəra'wanshi dividivi shi kaa shi ngati Hyala, mbərəkə ghəshi zlata, ghənzə Hyalaa ngati shi va, gar təbə məndiy mananta 'wəsa ngəta ya hwəmba. *Amin.

²⁶ Va tsəgha zlashi Hyala, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə məməni shi səkwa hwətəl va ti shi ha'wə ha'wə ni ki, njana nzana tsəgha ghəshi di. Dzəghwa mbərəkə mi'i zlay həni lə zhər, ka dzashi ta məni shi təbə ma məndiy məni. ²⁷ Dzəghwa zhər kwərakwə mbərəkə ghəshi zlay həni lə mi'i, ka dzashi ta mamaw zhər tərəjw nja ghəshi, ka həni li shi. Mbə shi va tsəgha kiy, zhərəy mənti shi ha'wə ha'wə ni va lə tsəhwəti zal nja ghən tsa shi tsəghay, war ta favə ngəra'wə dza ghəshi

---

1:22 1:22 1Kwər 1:19-20   1:23 1:23 Nəw 4:16-18; Cem 106:20
 1:25 1:25 9:5   1:26 1:26-27 1Kwər 6:9   1:27 1:27 SləniTaH 18:22;
 20:13

va Hyala, ka zhəmə jikir tsa shi va danjəramti ghəshi məhərli shi mbə məni ci.

²⁸ Sa nzana kala dī mbəzli vaa sənata Hyala, na zlashi na tsəgha, nza məhərli shi təkə məni war shi gəmgəm ni, nza ghəshi məni shiy təbə ma ya jəw nzə, tsəgha ki. ²⁹ Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi, lə təkə məni ya nimabə hwəlfə shi jikir ni tə hidī gwa'a gwa'a ki, ka sla mətse ta shi va ndə, ka məni ndərəm, ka səl va ndə. Zhini ka bəkwpə, ka həhəərə mbəzli, ka 'wanjə lə mbəzli, ka ngwangwashi miy. ³⁰ Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən nihwəti mbəzli, ka pa jaka lə Hyala, ka gwəlan, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli ghən tsa shi gəmshi tsəgha. War kwal tsaa ghakə məni na 'war'war na kwəma jikir na gwərəmti na dī ghəshi. Ka fa kwəma ghəshi va mbəzliy yakəshiw. ³¹ Ka mbə ghəshiy təravə məni na wəzə na kwəma mbə nəfə tsa shiw. Ka gəzəkə kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tə kwəma gəzəkə ghəshiw, ka dī nihwəti mbəzli ghəshiw, ntsa zhanshi hwər tsa shi ti tifa ya kwətijəw, tsəgha. ³² Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə wəzə, ngwəvə məti na sa kən gəla mbəzliy məməni shi tsəgha ni va, va Hyala, kə ghəshi na, zhəghwa tapə ghəshi zhiniy zhimbəshi mbə məni shiy war tsəgha kwərakwə. Zhini dza ghəshi diba ki na, ka fal mbəzliy məni gəla shi jikir ni va tsəgha ni.

2

Lə kwal tsa katarj tsa sla Hyala ngwəvəə dzəkən mbəzli

¹ Ma kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ntsaa sla ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa məni shi tsəgha ni vay, sənay tə ghəciy, dzəkən ghən tsee slee ngwəvə va, kə.

Sa ka naa nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə məməni gəla shi mənti ntsa ɓasə na va ngwəwəə dzəkən kwərakwə ɓa. ² A ghwəmmə sənay, Hyala ɓasə na ngwəwəə dzəkən gəla ntsaa mənti shi tsəgha ni va jikir ni, lə kwal tsa katan tsa. ³ Gha gha ntsaa sla ngwəwə vaa dzəkən mbəzliy mənti *kwəma jikir na va, zhini war tsəgha gha mbə məni jikir nja ghəshi kiy, ta mbəlira dzee dza va ngwəwə nee, kala dza Hyalaa kəsəyra, nə gha na? ⁴ Naa ə nzana, ndərə gha ndərə wəzə tsa məni Hyala dikə tsa, lə wəzə hwər tsa nzə, mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala ɓasəŋa ngwəwə shəkəna? Ə sənay ma gha, wəzə tsa nzə va na, ta mbə ghaa tsanta titihwə ka zhəghəti nzəy tsa gha nə na, pə gha shəkəna? ⁵ War dza gha na, caslakə slakə gha mənti ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Kala ɗi ghaa zlanay nəfə tsa gha ka tsanta titihwə va jikir tsa gha. Ghalaba kiy, mətsəhəə mətsəhə gha ɓə nəfə tsa Hyalaa sati, sa ɓəti naa dzəkən gha, ta tərəyŋa ghənzə lə fəti fəca dza naa məni ngwəwə. Fəca va dza Hyala citəpə ngwəwə dza naa slaa dzəkən ndə ya tsamaɓa ci, lə kwal tsa katan tsa kwa kwəma mbəzli gwanashi. ⁶ War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə ndə dza Hyalaa wanci na ci zhəmə. ⁷ Mbəzliy jihəva ta məni kwəma wəzə na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə dikəə dzəti shi, lə ka ɓanshi piyəy, ta ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma dza Hyala. ⁸ Ma na mbəzliy zhini ghən va, kala ɗi ma zləɓa na katan na kwəma, mbərəkə ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na gəmgəmə na va kwəmay, ta satiy dza nəfə tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.

⁹ Ya wa ntsaa məni war kwəma jikir nay, ta sancı ngərə'wə dza Hyalaa dza tərəŋw dalala. 'Wava na tə

2:4 2:4 SləniKY 17:30; 2Pi 3:9, 15   2:5 2:5 fəca vici məni ngwəwə: Ezay 2:11-21   2:6 2:6 1Kwər 3:13-15; 2Kwər 5:10; Ef 6:8; Mt 16:27

mbəzli mbə hwəlfə *ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. ¹⁰ Ma ntsaa məni na wəzə na kwəma naci kiy, war ta fanati dikə lə bama dza Hyala, zhini mba'a mananati zərkə. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. ¹¹ Va sa nzanay, ka məni pərslə Hyala mbə nanzə kwəmax.

¹² Mba'a kə mbəzliy sənata ma *kwəma pəhəti Hyala mənti kwəma jikir nay, ka dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə, lə kwəma pəhəti na vaw. Ma mba'a kə ka Zhəwifə ghəshi shiy sənata kwəma pəhəpəhə na va mənti kwəma jikir nay, lə kwəma pəhəpəhə na va sənata ghəshi dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə. ¹³ Ka bəti ndə Hyala ka ntsa slar tsa war tə sa nzana mbə fa kwəma gəzəkə kwəma pəhəti naw. əhəŋ, war ndə nzana mbə fə ghən ta nəw kwəma pəhəpəhə na va. Ma tsəghay, ntsa slar tsa ghəci va Hyala. ¹⁴ Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshi shi kama kwəma pəhəti Hyala va ta dəvə shiy, kar ghəshiy gwəravə, ka məni kwəma war nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha səəkə ma ghəshiy favə kwəma va. Ghalaba kiy, məhərli shi mənta na ka na shi kwəma pəhəpəhə na ti shi. ¹⁵ Ya namaɓa kwəma na kwəma gəzəkə Hyala mbə kwəma pəhəti nay, tsasli tsasli ghənzə mbə nefer shi. Ka civa ghənzəə dzəti ngwəla, mbə sləni ghəra ghəshi, lə təkə kwəma mbə nefer shi, sa nzana mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na, lə na jikir na kwəma. Ghala pətsa nza ghəshi mbə məni na wəzə na kwəma na, rəniki nefer shi, ma ghala pətsa ka ghəshiy mənti na jikir na kwəma na, ka ndanshi nefer shi nja ghwə. ¹⁶ Kwəma vay, ta dzəti ngwəla dza naa dza gwa'a gwa'a, fəca dza Hyalaa

---

2:11 2:11 SləniKY 10:34; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17; Zhk 2:1 2:12
2:12 Mt 7:21 2:16 2:16 2:6; 1Kwər 4:5

sla ngwəwəə dzəkən kwemer mbəmbə ni mbə nefer mbəzli gwanashi. Ngwəwə vay, lə Yesəw *Kəristəw dza Hyala ta sla, njasa gəzəkə Yəwən kwəma wəzə na na gəzanshee kaa mbəzli.

Nəwti *kwəma pəhəti Hyala *ka Zhəwifə njasa gəzəkə naw

¹⁷ Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə kiy, ka Zhəwifəə gə ghəy na na ghəy, pə ghwəy. Difa na, mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ka vəshi tə sa nza ghwəy ka mbəzli Hyala ki. ¹⁸ Gwa'a sənanti ghəy na di Hyala kwəma, mba'a ghəy sənata təra na wəzə na kwəma, sa banavəŋəy kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. ¹⁹ Ma ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy na, ghəyəy, ka ci kwal kaa ghwəlefesli, zhini waŋ pi tsa mbəranshi mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli nza ghəy, pə ghwəy. ²⁰ Ghəy na ka bəni kwəma kaa mbəzliy sənata ma kwəma, ka bəni kaa mbəzliy təhəshi ma mbə kwəma Hyala, sa nzana, gwa'a gwa'a kwəma pəhəti Hyala citəŋəy kwal sənata kwəma, lə na kataŋ kataŋ na ta gwa'a, pə ghwəy. ²¹ Yaŋ, tsəgha na. Ya sa nə ghwəy, ka bəni kwəma kaa mbəzliy gə ghəy, pə ghwəy kiy, tawa bəni ma ghwəy kwəma kaa ghən tsa ghwəy kia? Ghwəy ghwəy shiy ni va, ka ghəli sa ndə gha ma, pə ghwəy kiy, tawa ghəli ghwəy kia? ²² Ka məni ghwərghwər gha ma, pə ghwəy kiy, tawa məni ghwəy kia? Ghəy dzar kwa kwəma ta mbəri teepəw, pə ghwəy kiy, tawa zhini ghwəy babasə shi dzar mbə ciki mbəri ta zhəghə dəvə kia? ²³ Ghwəy kiy, ə vəshi ghwəy sa nza *kwəma pəhəti Hyala mbə dəvə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ki na, kala məni kwəma gəzəkə kwəma va. Ghalaba kiy, Hyalaa

sawa ghwøy. ²⁴ Njasa tsasliti mē̄ndi va mbə̄ Zliya Hyala: «War tē̄ mbə̄rkə̄ kwə̄ma ghwøy ghwøy ka Zhə̄wifə̄ sawa hwə̄lfə̄ nihwə̄ti *mbə̄zliy kamaa ka Zhə̄wifə̄ slən tsa Hyala» kə̄ mē̄ndi.

²⁵ Ghwøy ghwøy ka Zhə̄wifə̄ ghwøy shiy *slanti fə̄'yasa vay, mba'a pə̄ ghwøy nə̄w kwə̄ma pə̄hə̄ti Hyala na, wə̄zə̄ na sla fə̄'yasa ghwøy. Ma kala nə̄w pə̄ ghwøyə̄y, ghala mbə̄ ghwøy lə̄ mbə̄zliy slanti ma fə̄'yasa kwa kwə̄ma Hyalaw. ²⁶ Mba'a kə̄ ntsaa slanti ma fə̄'yasa diti fə̄ti va Hyala, ka nə̄w kwə̄ma pə̄hə̄ti na wə̄zə̄y, nja ntsaa slanti fə̄'yasa dza naa nza kwa kwə̄ma Hyala. ²⁷ Ghə̄ci ghə̄ci saa nə̄w kwə̄ma pə̄hə̄ti Hyala va, ya tsə̄gha slanti ma na fə̄'yasa kiy, ghə̄ci dza naa sla ngwə̄və̄ə̄ dzəkən ghwøy. Ghwøy shiy ni va, a ghə̄y slanti fə̄'yasa, zhini mbə̄ də̄və̄ ghə̄y na kwə̄ma pə̄hə̄ti Hyala, pə̄ ghwøy, kala nə̄w ma kwə̄ma va ghwøy. ²⁸⁻²⁹ Shi pə̄rikə̄ tə̄ ngwə̄lay, ka mē̄nti ndə̄ ghə̄shi ka ndə̄ Zhə̄wifə̄ tsa slar tsaw. Shi mbə̄ba mbə̄ba ni na shiy mē̄nti ndə̄, ka ndə̄ Zhə̄wifə̄ tsa slar tsa. Ka mə̄niy ndə̄ə̄ ndə̄ ka Zhə̄wifə̄ tsa slar tsa, tə̄ sa slanti na fə̄'yasa njasa tsasliti kwə̄ma pə̄hə̄ti Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fə̄'yasa ngə̄ci mbə̄ nə̄fə̄ tsa ci lə̄ Safə̄ tsa nzə̄ d̄ewd̄ew tsa na ndə̄ ka Zhə̄wifə̄ tsa slar tsa va Hyala. Gə̄la tsava ndə̄y, va Hyala sə̄əkə̄ tsa ci fal, sə̄əkə̄ va ke ngə̄ri naw.

3

¹ Ya sa nzana tsə̄gha kiy, nama kwə̄ma na sa tarjə̄ti hwə̄lfə̄ ka Zhə̄wifə̄ va hwə̄lfə̄ nihwə̄ti mbə̄zli ti tsə̄ghaa? Sa nzana mba'a ghə̄shi *slaslanti fə̄'yasa shi kiy, wa na ni shi va shi dza ghə̄shiy kwə̄mavə̄ mbə̄a?

2:24 2:24 Ezhek 36:20   2:25 2:25 1Kwə̄r 7:19; Gal 5:3   2:26 2:26 Gal 5:6   2:28-29 2:28-29 9:6; Zher 4:4; Flp 3:2-3; Kwə̄l 2:11

² Na katarj katarj nay, lə shi kwəməvə ghəshi na tifa mbə tərəjw. Ma kwa taŋa shiyəy, ghala pətsaa bəkə Hyala kwəma nzəy, kaa ka Zhəwifə niy banavəshi na.

³ Dzəghwa ki na, kalaa niy nəwti kwəma va nihwəti mbəzli mbə shi lə kwal tsa nzə tidid. əy ma pən ngəjwəy kiy, va sa nzana kala mbə mbəzli vaa nəw kwəma Hyala va ka garəshi ti tidid na, dzəghwa mba'a Hyala dzaa bashamti garə tidid tə sa nzə nanzə ki, nə ghwəy ki na? ⁴ Əhəj, nava tifa tərəw. Na na Hyalay, ta mənə kwəma gəzəkə na va dza na nanzə, ya war ə mənishi mbəzli gwanashi ka ka slasla dzərvə, njasa tsasliti mənədi va mbə Zliya Hyala. Ma kə mənədiy: «Gha kiy Hyalay, ə kə mənədi sənəjə, ka ntsaa gəzə kwəma katarj na. Dza ya tə ngwəvə haratəjə ndəy, mba'a gha kəsəy ntsa va lə fəti.»

⁵ Ya sa nzana tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na mənədi sənata Hyala ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwəmmə ni, *kwəma jikir naa mənəti Hyala ghənzə kə bəti nəfə ka sla ngwəvə dzəkən ghwəmmə, va kwəma ghwəmmə va jikir na, pə ghwəmmə sa? Kwəma gəzəkee vay, njasa ka mənədiy gəzə kwəma tikə tə hidfi gəzəkee. ⁶ Ma gəla nava kwəmay, ka gəzəva na tərəw. Ya sa ka Hyala garə ma tə kwəma nzə tididəy, njaa dza naa mbəə sla ngwəvə dzəkən mbəzli tə hidfi kia?

⁷ Ya sa nzana tə mbərkə dzərvə slaslee mənədi sənata Hyala ka ntsa slar tsa, ka fə shəndəkə dzəti kiy, sa wana dza naa zhiniy bəra fəti va kwəmee va jikir naa? ⁸ Ma ghənzə tsəghay, wəzəba məmənə ghwəmmə jikir na, a wəzə tsa Hyala dzəti ngwəla. Ma kə nihwəti mbəzliy, tsəgha na kwəma bəni ghəy kaa mbəzli, kə ghəshi, ka

---

3:2 3:2 9:4; Cem 147:19-20   3:3 3:3-4 9:6; 11:29; Bəla 23:19; 2Tim 2:13   3:4 3:4 Cem 51:6   3:5 3:5 9:14   3:8 3:8 6:1

tsəhtsəhə lə ghəy. Ma gəla mbəzli vay, ge'i na basanshi ngwəvə va Hyala.

Ndə tibiaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw
⁹ Ghwəmmə ghwəmmə *ka Zhəwifə kiy, kwəma na kwəma tarətəi ghwəmmə va nihwətəi mbəzli ti kia? Ghənzə tifa teepəw! Ava ghala məcanata gəzamtee, gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə lə mbəzli mbə nihwətəi hwəlfəhi mbə mənəi *kwəma jikir na kwa kwəma Hyala, pən. ¹⁰ War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala, ma kə mənədi:

Ndə tifa ya kwətəiŋ,

ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw.

¹¹ *Ndə* tifa mba'a sənata kwəma.

Ndə tifa ka pəla Hyalaw.

¹² Mbəzli gwanashi danjərətə məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay kwal.

Ndə tibiaa mənəi na wəzə na kwəma, ya kwətəiŋ nza na, ghəci tifa.

¹³ War nə ma ghəshi, bəŋ kə ghəshi kaa miy tsa shi ta gəzə kwəmay, kwəmaa səəkə ləy hwər shi na, ka zən nja pətsaa səəkə kwa kwəli bəŋwəta na. Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngədi mbəzli.

Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.

¹⁴ War kwəma bəzla lə kwəma eghwekə na, na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.

¹⁵ War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy mənəi tsa shi kyanjwkyanw.

¹⁶ War lidi kwəma lə sa ngəra'wə kaa mbəzli, ka ghəshiy nza, ya kwamaba dza ghəshi.

¹⁷ Sənay kwal nza lə zərkə kwa jipə shi

lø nihwøti mbøzli ghøshiw.

¹⁸ Ka hazløni ghøshi va Hyala ya jøw nzø ðaw, kø møndi mbø Zliya Hyala.

¹⁹ A ghwømmø sønay kiy, ya namaða kwøma gøzøkø møndi mbø zliya pøhøti Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhøwifø gøzø møndi. Ma tsøgha kiy, ndø tifa ya kwøtiŋ, gar gøzøkø mønti kwøma jikir nee kwa kwøma Hyalaw, køw. Ya ndø ka Zhøwifø na, ya kala ndø ka Zhøwifø nay, a føti vø kwa kwøma Hyala. ²⁰ Va sa nzanay, ndø tifa ya kwøtiŋ gar mbay garøy kwa kwøma Hyala kala hazløni ma, tø sa nøwti na kwøma mbø *kwøma pøhøti naw. War ta mbø ndø ngøriy sønay, ntsa jikir tsa nzee kwa møtsø Hyala kø, na kwøma canci kwøma pøhøti Hyala, gwa'a tsøgha.

Njasa cikøvøri Hyala kwal mbøli tsa mbøzli

²¹ A ghwømmø sønay kiy, ndø tifa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni mbø nøfø ci, tø sa nøwti na kwøma pøhøti Hyalaw. Dzøghwa Hyala ki na, mba'a cikøvøri yøwøn kwal tsa ka ndø mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni mbø nøfø ci. Kwømaa dzøkøn yøwøn kwal tsa va na sa niy gøzø møndi va mbø zliya *kwøma pøhøti Hyala, lø mbø zliya ka gøzø kwøma Hyala. ²² Nana kiy, ntsaa zløðavø sløni ghørati Hyala søvøri mbø Yesøw *Køristøw, mba'a ðanavø nøfø tsa ci kaa Yesøw na saa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala, kala hazløni mbø nøfø ci. Ya mbø hwølfø *ka Zhøwifø na ndø, war zløðavø ma ndø ya mbø *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø na ndøy, war yømyømsi na mbøzli va Hyala gwanashi. ²³ Mbøzli gwanashi mønti na *kwøma jikir na va Hyala, dzøghwa mba'a ghøshi shaŋay kwømavø

3:18 3:18 Cem 36:2 3:20 3:20 Zhøwbø 4:17; Cem 130:3; 143:2; Rm 4:15; Gal 2:16; 3:22 3:21 3:21-22 1:2, 17 3:22 3:22 2:11; 3:9; 10:12; 11:32 3:23 3:23 5:2, 12; 8:18-20; Ghava 3:19

shəndəkə tsaa bərkəti Hyala fanatishi ta nza ghəshi mbə tsəgha ki. ²⁴ Ma dzəghwa Hyala də'wə ghən tsa nzə ki na, mba'a mərshiy yatishi, tə gəm tsəgha, ta mbə ghəshiy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. Tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəw ntsaa mbəlikəvərishi səvəri mbə dəvə kwəma shi jikir na. ²⁵ Hyala fəy na Yesəw Kəristəw nja shi bəvəm ta sla kaa Hyala, mba'a mətuy ta pəli jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala, lə miymiy ci. Dzəghwa ya wa ntsaa zləbavə shi mənti Hyala va tsəgha ki na, mba'a mənuy ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ma mənti Hyala tsəghay, nza mbəzli mbəə sənata nza tsa nzana ka ntsa dƛewdƛew tsa. Sa niy nzana, ghala mbəradzəy, kalaa niy bəsanshi ma ngwəvə ghənzə. ²⁶ War sə'wa ghənzə niy sə'wa jikir tsaa niy məməni ghəshi. Ma nana ki na, dza Hyala mba'a bəsanakən ngwəvə kaa Yesəw Kəristəw tə mbərkə kwəma mbəzli jikir na. Ta mbə mbəzliy sənay, ntsa dƛewdƛew tsa na, ka dī kwəma jikir na naw, kə ghəshi. Mba'a ghəshi sənay, mbəzliy zləbavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw va na, a bənavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma, kə ghəshi. ²⁷ Tsəgha kə kiy, a ghwəmmə sənay ndə tifa mba'a dzaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw, pə ghwəmmə. War ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala va na saa dzaa garəy kwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ghənzə tsəgha kiy, wa na kwəma dza ndə vaa kəli ghən tsa ci, ka vəshi li kia? Ghənzə tifa.

3:24 3:24 5:17; Ef 2:8; Tit 3:7   3:25 3:25 miymiy: Mt 26:28; Ef 2:13; Kwəl 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhj 1:7; ShiZhj 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwər 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwəl 1:20; dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa: 1:17; 3:3-4   3:27 3:27 3:1, 21, 31; 8:2

28-29 Ta na navay, kaa ka Zhøwifø na Hyala kwøtishiw, Hyala mbøzliy kamaa ka Zhøwifø na kwørakwø. Sa nzanay, mbøzliy zløbavø kwøma mønti Hyala va na shiy dzaa garøshi kwa kwøma Hyala kala hazløni ma. Ka garøy ndø kwa kwøma nzø, tø sa nøwti ndø kwøma pøhøti na njasa tøkøti ka Zhøwifø vaw. ³⁰ War kwøtintaa Hyala. Ta zløbavø mbøzliy dzaa yivø kwøma mønti na dza na, mba'a ðanavøshi kwal ta garø kwa kwøma nzø kala hazløni ma. Ya mbøzli mbø hwølfø ka Zhøwifø ghøshi, ya mbøzli mbø nahwøti hwølfø ghøshi. Ava tsøghaa nava. ³¹ Sa nø ya va, war kaa ntsaa zløbavø kwøma mønti Hyala va ðanavø Hyala kwal ta garø kwa kwøma nzø kala hazløni tifa, pøn kiy, ø biyðamtee kwøma pøhøti na tsøgha na? Nava tifa teepøw! Na kataŋ nay, a biyðee kwøma pøhøti Hyalaw, a zhinee møtsahanavø børci, e gøzarŋwøy.

4

Shiy mønti *Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni tifa

¹ Nighøtim ya tø kwøma ndø nja Abøraham, jijimmø tsa mbøradzø sana di. Njaa niy nata ghwøy kwømaa niy mønta lia? ² Va sa ghørati Abøraham sløni wøzø na niy ðøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garø kwa kwøma nzø ki na? Va nava na teepøw! Ma mba'a kø tsøgha nzay, ta mbay niy dza Abøraham vøshi nza. Sa kama na tsøgha ki na, niy mbø naa vøshi kwa kwøma Hyalaw. ³ War nja kwøma gøzø Zliya Hyala va, møntøvata na, saa ni va: «Sa zløbavø Abøraham kwøma gøzøkø Hyala ta mananci, mba'a fakøn møhørlø ci køn, va tsøgha ðøti Hyala ka

---

3:28-29 3:28 Gal 2:16 3:28-29 3:29-30 3:22; 4:11-12 3:31 3:31 6:15;
8:2-4 4:2 4:2 Zhk 2:21 4:3 4:3 Ghava 15:6; Gal 3:6; Zhk 2:23

ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa»
kə.

⁴ A ghwəmmə sənay, ya tsamaɓa ndə ghərati na sləniy, ta wanci zhəmə sləni ci dza məndi. Sa ka ntsa va kwəmavə zhəmə ci vay. Ka mbə məndiy ni na, shi təgəm ɓanavə məndi ntsa va, kə məndiw. ⁵ Ma va Hyala nanzə kiy, tsəgha naw. Sa ghərati ndə sləni dza Hyalaa ɓəti ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzəw. Ntsaa zləɓavə kwəma mənti Hyala, ghənzə saa pəli kwəma mbəzli jikir na, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci, na sa dza Hyalaa ɓəti ka ntsaa mbay garə kwa kwəma nzə.

⁶ Gəla kwəma va na sa gəzəkə *Davitə va mbə zliya, tə pətsa gəzə na va kwəmaa dzəkən vəshi kwəmavə ntsa nighəti Hyala ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzə təgəm tsəgha, kala kama tə mbərkə sləni ghərati na. Ma kə na:

⁷ Vəshi na va mbəzli pəlata Hyala kwəma shi jikir na, dza na mba'a saɗanamtishi gwanata.

⁸ Vəshi na va ntsa kəsəti ma Ndə sləkəpə mbə nəfə, kə.

⁹ Ya' pə ghwəy ki, kwataka mbəzliy *slanti fə'yasa na shiy dzaa vəshi gwa'a tsəgha na? Əhəŋ, nava tifa. Ta vəshi dza mbəzli mbə hwəlfəhi gwanashi. A ghwəy favə, kwəma gha ghwəmməə gəzə kwəmaa dzəkən, a pə ghwəmməy, sa zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta mananci, mba'a fakən məhərli ci kən, va tsəgha ɓəti na ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə, pə ghwəmmə. ¹⁰ Ya ghwəmməə nighə sənzenva kiy, ge'i ghala hwəm nighəti Hyala Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzəa? Ge'i ghala vici slanti na fə'yasa na tanaa, naa ghəci ghwəla ta sla nzə? A ghwəmmə sənay nanzə katar, ghala ghəci ghwəla ta *sla fə'yasa nighəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə.

¹¹ Ma kwəma sla fə'yasa zhəkə Hyala vaa gəzanci kaa Abərahām ləy hwəm a ghəci slantiy, lamba nzə fati Hyala ti, ta mbə məndiy sənay nza tsa nza Abərahām kaa ntsa nzə bəti na gar garə kwa kwəma nzə tə mbərkə sa zləbavə na kwəma gəzəkə na mananci, ghala kwatanjata, ghəci ghwəla ta sla fə'yasa. Ava tsəgha mənuy Abərahām ka dəshi mbəzliy slanti ma fə'yasa, shiy banavə nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala bəti shi ka mbəzliy dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə. ¹² Zhini bay, ghəci na dəshi mbəzliy slanti fə'yasa kwərakwə. Nanzə kiy, dəshi mbəzliy sla slanti fə'yasa gwanashi naw, əhəj. War dəshi niy banavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə, njasa niy nza Abərahām va, ghəci ghwəla ta sla fə'yasa na.

Shi dza mbəzliy yivə kwəma Hyalaa kwəmavə va Hyala

¹³ Ghala kwatanjatay, a Hyala niy gəzanci kaa Abərahām: «A Abərahām, ta zəməvəŋa ghi dzee tə hiđi nashi gha ni gwanashi ka shi gha, ghwəy lə jijihija gwa'a» kə niy ni. Ma gəzanci Hyala kwəma va tsəgha kiy, va sa nzana mba'a ghəci nəwti *kwəma pəhəti na naw. əhəj. Sa nzana mba'a ghənzə Hyala sənay njasa banavə Abərahām nəfə tsa ci, na bəti na Abərahām ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. ¹⁴ Ma war mba'a kə ndəə mbay kwəmavə shi gəzəkə Hyala bəpə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti na nzay, gəmta niy dza kwəma nə na va, ta ndaŋa shiy dzee tə gəm, kə. Ka dza məndiy maw zləba ni gəzəkə na va bəpə shiy tə gəm nza kiw.

4:11 4:11 Ghava 17:9-11; Gal 3:7; Rm 2:28-29
4:13 Ghava 12:7; 22:17

4:12 4:12 Mt 3:9
4:14 4:14 Gal 3:18

4:13

¹⁵ A na ntsaa nøw *kwøma pøhøti Hyalay, ta satiy dza nøfø tsa Hyalaa dzøkøn, sa ka na nøwti ma wøzø. Sa nzanay, tø sa pøhøti møndi kwøma ka møndiy sønay, a møndi laɗamti kwøma, kø møndi. ¹⁶ Ava va tsøgha gøzøkø Hyala bø shi gøzøkø na va kaa mbøzliy zløbavø kwøma nzø, mba'a ghøshi ðanavø nefer shi. Ghalaba kiy, lø wøzø hwøer tsa nzø tarøkø na vølanshi shi va kaa mbøzli tøgø̃m tsøgha. Ma nza ghøshi mbøø tsøhøshi va mbøzli mbø hwølfø Abøraham gwanashi ki. Ka dza niva shiy nza war ta mbøzli pøhanavøshi Hyala kwøma nzø gwa'a tsøgha ghalaba kiw. Ya wa ntsaa zløbavø kwøma gøzøkø Hyala va, mba'a ðanavø nøfø tsa ci nja Abørahamø̃y, ta kwømavø shi va dza na. Ghalaba kiy, dømmø gwanammø na Abøraham. ¹⁷⁻¹⁸ Njasa gøzanakø Hyala va mbø zliya nzø: «A Abøraham, avee møntø̃ja ka døshi hwølføhi mbøzli ðar̃j tø hid̃i» kø. Zhini ma kø ða na: «ðar̃j dza jijihijaa nza» kø ngøci. Sa gøzanakø Hyala tsøgha na, mba'a ðanavø nøfø tsa ci kaa Hyala. Sa sønay na ghønzø na Hyalaa mbay zhanakati mbøzliy bøkwõshi, ya kala shiy tiða na, mba'a harkøvørihi lø gøzø kwøma nzø, kø. Ya tsøgha niy tar̃janati kwøma gøzanakø Hyala va børci kaa Abøraham na, dza na mba'a ðanavø nøfø tsa ci kaa Hyala, mba'a føy ghøn gøzliñø ta kwøma va. Ava tsøgha niy mønti Abøraham mbøradzø, na møniy na ka døshi hwølfø mbøzli ðar̃j tø hid̃i njasa gøzanakø Hyala va.

¹⁹⁻²⁰ Ghala pøtsaa niy gøzanci Hyala va kwøma va kaa Abørahamø̃y, piya ci mønti gar bøløkwø niy nza na ghalaba. Mba'a niy sønay, aa haliy kala gar mbay ghøciy zhiniy yakø zøghwø ghwøla, kø. Dzøghwa mali

---

4:15 4:15 3:20; 5:13, 20; 7:7-13; Gal 3:19 4:16 4:16 Gal 3:7 4:17-18
 4:17-18 Ghava 15:5; 17:4-5; 2Kwø̃r 1:9; Ebr 11:12, 19 4:19-20 4:19-20
 Ghava 17:1-6; Ebr 11:11

ci *Sara ɓa na, jiŋa ghənzə. Ya tsəgha nzə kiy, niy kə ghəpə Abərahām ta kwəmaa niy gəzanakə Hyala vaw. War ə niy ndəghə na kala dali ma. Sa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a kwəmavə bərɓi mbə nzəy tsa ci, ka fə shəndəkəə dzəti Hyala. ²¹ Sa nzanay, aa niy sənay wəzə wəzə, mba'a zləɓavə mbə nəfə tsa ci: «A bərɓi va Hyala ta mbay ghənzəə mən̄ti shi gəzəkə na va, war njasa gəzarashi na va!» kə. ²² Ava va tsəgha mən̄ti Hyala Abərahām ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə kala hazləni ma. ²³ Kwataka ta Abərahām tsasliti mən̄di kwəma mbə Zliya Hyala vaw, əhəŋ. ²⁴ Lə ghwəmmə ta na mbə gwa'a kwərakwə. Ta mbay dza naa mən̄təmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, ghwəmmə mbəzliy ɓanavə nefer ghwəmmə va kaa Hyalaa zhanakati Ndə sləkəmmə Yesəw va mbə məti. ²⁵ Ma Yesəwəy, Hyala zlay na a ghəci mət̄iy ta mbə ghəciy kəslamti kərhi kwəma ghwəmmə jikir na. Zhəghwa na ɓa, mba'a zhanakati mbə məti, ta mbə ghəciy mən̄təmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

5

Njasa Kwəmavə mən̄di jakəshi lə Hyala

¹ Ma nana kiy, a Hyala mən̄təmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa. Sa nzana mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə. Mbəzli nza zərkə kwa jipə shi nza ghwəmmə lə Hyala nana tə mbərkə sləni ghərati Ndə sləkəmmə Yesəw

---

4:21 4:21 Ghava 18:14; Lk 1:37   4:22 4:22 4:3   4:23 4:23-24 10:9; 15:4
 4:25 4:25 Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwər 15:17   5:1 5:1 3:21-30;
 zərkə: 3:25-26

*Kəristəw. ² Ava ghəci Yesəw tsa va ghwənamti na kwal, sa zləbavə ghwəmmə sləni ghəratı na ta mbə Hyalaa məni zhəhwər tə ghwəmmə. Sana sənzanvanay, war kwəma zhəhwər tsa vaa sa garəmmə ghwəmmə ti. Dzəghwa lə vəshi mbə nefer ghwəmmə. Sa nzana gəzliŋə ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə ta kwəmavə na ghwəmmə bəla mbə shəndəkə tsa nzə. ³ Zhini fay, war tsəgha dza vəshi ghwəmmə kərayəw. Mbə vəshi nza ghwəmmə ya mbə ngəra'wə nza ghwəmmə gwa'a. Sa nzanay a ghwəmmə sənay, a ngəra'wəə banavə sə'wa kwəma kaa ndə. ⁴ Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ndə, ma sa ka ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ci kiy, ta kwəmavə bərçi dza ndə mbə kwəma fəy ndə va ghən tsa ci gəzliŋə ti tsəgha ki. ⁵ Ma tsəgha kiy, kwəma fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti na, ka dzaa tərətə gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə lə Safə tsa nzə va Dewdew tsa ndammə na, njasa nza dı tsa va Hyala tə ghwəmmə dikə tsa ci.

⁶ A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza bərçi ghwəmmə daw ta mbəliti ghən tsa ghwəmməy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala mba'a səəkəə mətiy ta mbəlimmə, ghwəmmə mbəzli jikir kwəma ni. ⁷ A ghwəmmə sənay, ngahə na ndə ta zləbavə məti ta kwəma tsahwəti ndə, ya ntsa dēwdew tsa na ntsa va. Gəjiba ta kwəma ntsaa məni kwəma wəzə na dza ndəə zləbavə məti bərkee. ⁸ Ma na Kəristəw naci kiy, aa mətiy tə ghwəmmə, ghala pətsaa niy nza

---

5:2 5:2 zhəhwər: 6:14; 2Kwər 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shəndəkə: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwər 2:7; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1   5:3 5:3-5 Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7   5:5 5:5 8:39; Cem 22:6; Ebr 6:19   5:6 5:6-7 1Pi 3:18   5:8 5:8
Zhy 3:16

ghwəmmə mbə məni *kwəma jikir na. Ava tsəgha citəmmə Hyala dī tsa dītəmmə na. ⁹ Tə mbərkə sa shəkəshi miymiy Kəristəw tə ghwəmmə kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndammə kwal tsa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa. Njana nzana tsəgha kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw dzaa mbəlantəmmə va bə nəfə Hyalaa dzəkən ghwəmmə. ¹⁰ Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə ka mbəzliy pa jaka lə Hyala kiy, aa niy sləkati kwəma kwa jipə ghwəmmə li də'wə ghən tsa nzə, mba'a jakətəmmə li, lə məti mətīy Zəghwə nzə va. Hanaba nana ki ghala pətsa sləkammə ghwəmmə tsa li, ka na mbəlītəmmə ma ta kwa ndimndim, tə mbərkə piy tsa piy Zəghwə nzə va shəkəna. ¹¹ Zhini difay, mbə vəshi nza ghwəmmə tə sa sləkati Hyala kwəma kwa jipə tsa ghwəmmə li, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw kwərakwə, ghəci saa məntəmmə ka madigahita Hyala nana.

Gəzə kwəmaa dzəkən kar *Adam ghəshi lə Kəristəw
¹² Sanay, səkə tə kwəma ndə kwətīy ghatəvata məni *kwəma jikir naa dzəti hidī, Adam, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Sa mənti na kwəma jikir na na, dza məti mba'a ghati bə ndə ngəri. Dzəghwa ki, mba'a məti mənta ta mbəzli tə hidī gwanashi, sa nza ghəshi mbə məni kwəma jikir na gwanashi. ¹³ Madī Hyala ta gha bānci *kwəma pəhəti na kaa *Məyizə kiy, mbə məni kwəma jikir na niy nza mbəzli tə hidī mbəradzəshi. Ma sa niy nza Hyala ghwəla ta bə kwəma pəhəti naa səkə di na, kalaa niy bəla ma jikir tsa niy məməni mbəzli ghənzə ghalaba ki. ¹⁴ Nanzə kiy, ya tsəgha nzəy, sa

---

5:9 5:9 1:18; 1Tes 1:10   5:10 5:10 2Kwər 5:18-20; Kwəl 1:20-22
 5:11 5:11 8:31   5:12 Ghava 2:17; 3:19; Rm 6:21, 23; 7:9-10   5:13
 5:13 4:15   5:14 5:14 1Kwər 15:21-22, 45-49

ghava na ghala vøghwə tsa Adam ka sar pa' tə tsa Məyizə va vøghwə na, war mbə bəkwə niy nza mbəzli tə hidfi, ya tsəgha niy mənti ma ghəshi gəla na Adam va kwəma jikir na, ghəci saa nəwti ma kwəma gəzanakə Hyala.

Ma Adam kiy, aa yəməva lə ntsaa niy dza vaa səəkə. ¹⁵ Nanzə kiy, ghəngəhən na kwəma shi tərəjw. Na Adaməy, kwəma jikir naa mənti na, dzəghwa mbəzli dfaŋ, mba'a ghəshi kwəməvə məti tə kwəma jikir na va mənti Adam, ntsa kwətij tsa va. A na zhəhwər tsa mənti Hyala va tərəjw tsa ta mbəzli dzar kwa tsahwəti ntsay, aa taŋəti na mənti Adam va kwəma. Tə mbərkə tsatsa ntsa kwətij tsa tsa ghəci Yesəw *Kəristəwəy, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə gəm ta mbəzli dfaŋ. ¹⁶ Zhini bay, ka yəməva shi kwəməvə məndi mbə shi ndapə Hyala va tə gəm, lə shi kwəməvə məndi mbə kwəma jikir na va mənti ndə kwətijəw. Ghəngəhən na ghəshi. Tə mbərkə kwəma jikir na va mənti ntsa kwətij tsa vay, a Hyala harati mbəzli tə ngwəvə, mba'a banavəshi fəti. A na wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli tə mbərkə Kəristəwəy, ya tsəgha mənti mbəzli kwəma jikir na dfaŋ na, a Hyala banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nze kala hazləni tifa. ¹⁷ Ta na navay tsəgha na, war tə mbərkə ndə kwətij, sa mənti ntsa kwətij tsa va kwəma jikir na bəkwə mbəzli. A na Yesəw Kəristəw, tsahwəti ntsa kwətij tsa tsay, kwətita na na ci sləni mənti na, a na ci va sləni taŋəti na Adam. Tə mbərkə na ci va sləniy, a Hyala dzaa mananati wəzə hwər tsa nze va tərəjw tsa kaa mbəzli, mba'a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nze kala hazləni tifa, mba'a banavəshi piy tsaa kədi ma, ka mənishi nja mezhihə.

¹⁸ Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərkə Adam kwətij,

---

^{5:17} ^{5:17} məni mazə: Mt 19:28; 1Kwər 6:2-3; 2Tim 2:12; ShiZhy 20:4, 6

sa mənti na kwəma jikir na, va tsəgha banavə Hyala fəti kaa mbəzli gwanashi tə hidfi. Ava tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətij, sa mənti na sləni wəzə na banavə Hyala kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə mba'a banavəshi piy tsaa kədfi ma. ¹⁹ Ghwəmmə kəə nighə kwəma va kiy, mbəzli dafj mənishi na ka mbəzliy məni kwəma jikir na tsəgha tə kwəma ntsa kwətij tsa va dfi ma fəti va Hyala. Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə ki. Mbəzli dafj mənti Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa, tə kwəma ci kwətij, sa dfi na fəti va Hyala.

²⁰ Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa banavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vəñəy tə hidfi pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vəñəy jikirəy, tərəñwəy Hyala mətsahay məni wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki. ²¹ Ghalaḃa kiy, njasa niy kwəməvə kwəma jikir na va bərçi ta bəkəwə mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa kwəməvə bərçi ta bə piy tsaa kədfi ma kaa mbəzli. Sa ka na mənti mbəzli ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

6

Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw

¹ Sana sənəznva kiy, nda nza tsahwəti ndə ni: «Wəzəḃa nəw ghwəmmə lə məməni *kwəma jikir na nza Hyala mbəə mətsəhə mənimmə wəzə hwər» kəa? ² Am, nava tifa tepəw. Sa nzanay, nja mbəzliy bəkəwəshi nza ghwəmmə dzar kwa bəla məni kwəma jikir na. Ghənzə tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy zhamməə zhimbə məməni nzə sana difa kia?

³ A ghwø̃y sənay ghala vøghwø̃ tsa mənimmø̃ mē̃ndi va *batemø̃y, a ghwø̃mmø̃ jakø̃mmø̃ gwanammø̃ lø̃ Yesø̃w *Kø̃ristø̃w. Ghalabā̃ kiy, a ghwø̃mmø̃ bøk̃wø̃mmø̃ kwasø̃bø̃ kwø̃rakwø̃. ⁴ Sa bøk̃wø̃mmø̃ ghwø̃mmø̃ va kwasø̃bø̃ mbø̃ batemø̃y, a mē̃ndi lantø̃mmø̃ li gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va Yesø̃w Kø̃ristø̃w mbø̃ mē̃ti lø̃ bø̃rci nzø̃ va gwø̃ramti gwa'a gwa'ay, tsøgha dza ghwø̃mmø̃ gha tsahwø̃ti yø̃wøn nzø̃y kwø̃rakwø̃.

⁵ Njana nzana jakø̃ ghwø̃mmø̃ kwasø̃bø̃ mbø̃ mē̃ti ciy, jakø̃ dza ghwø̃mmø̃ nza kwasø̃bø̃ mbø̃ zhakati tsa ci mbø̃ mē̃ti kwø̃rakwø̃. ⁶ A ghwø̃mmø̃ sənay, ghala pø̃tsa dan̄wavøgha mē̃ndi va Yesø̃w Kø̃ristø̃w vøgha tsø̃m ka mē̃tiy ghø̃ciy, ghalabā̃ dan̄wavøghammø̃ Hyala vøgha tsø̃m lø̃ nzø̃y tsa ghwø̃mmø̃ va gø̃mgø̃m tsa niy nza mba'a ghwø̃mmø̃ bøk̃wø̃mmø̃ kwasø̃bø̃ kwø̃rakwø̃, ta mbø̃ kwø̃ma mbø̃ nefer ghwø̃mmø̃ va jikir naa kø̃rø̃ta. Kala dza kwø̃ma jikir naa sløkø̃mmø̃ ghwø̃la. ⁷ Va sa nzanay, bø̃rci va kwø̃ma jikir naa dzøkø̃n ntsa mē̃ti mē̃ti tsa ghwø̃law. ⁸ Njana nzana mba'a ghwø̃mmø̃ bøk̃wø̃mmø̃ kwasø̃bø̃ Kø̃ristø̃wø̃y, a ghwø̃mmø̃ sənay, ta piy dza ghwø̃mmø̃ kwasø̃bø̃ kwø̃rakwø̃. ⁹ A ghwø̃mmø̃ sənay ki, a Yesø̃w Kø̃ristø̃w zhakatiy mbø̃ mē̃ti, ka zhini naa mē̃ti ghwø̃law. Bø̃rci va mē̃ti gar zhiniy bø̃hwø̃ ghwø̃law. ¹⁰ Ghala pø̃tsaa niy mē̃tiy na vay, lø̃ kwø̃ma mbø̃zli jikir na mē̃tiy na, kwø̃tiñ sø̃dā̃ ci gwa'a tsøgha. Ma sa zhini na tsaa piy nana kiy, ta Hyala piy na gwa'a tsøgha. ¹¹ Ava tsøgha pø̃ ghwø̃y nighø̃ti ghøn tsa ghwø̃y kwø̃rakwø̃ ki. Nja mbø̃zliy bøk̃wø̃shi ghwø̃y føy ghøn tsa ghwø̃y dzar kwa mē̃ni

---

6:3 6:3-4 Gal 3:27; Kwø̃l 2:12; Tit 3:5; 1Pi 3:21; Mt 28:19 6:4 6:4
 2Kwø̃r 5:14-15, 17; Gal 6:15; Kwø̃l 3:1-5, 10 6:5 6:5 Flp 3:10-11
 6:6 6:6 Gal 5:24 6:9 6:9-10 Slø̃niKY 2:27; Ebr 9:25-28; 1Pi 3:18
 6:11 6:11 Gal 2:19; 1Pi 2:24

kwəma jikir na. Ma kwa kwəma Hyala na, ka mbəzliy piy ghwəy, tə sa nza ghwəy jakəjakə lə Yesəw Kəristəw.

¹² Njana nzana tsəgha kiy, nəghətaa ghwəy dzaa zləba kwəma jikir naa kwəməvə bərçi mbə vəgha ghwəy va dzaa mətita, ta pəmərjwəy ghənzəə dzəmbə məni kwəma mawti na ma. ¹³ Ka zlatanavə ghən tsa ghwəy ghwəy kaa kwəma jikir na a ghənzə mənti vəgha ghwəy, ka sa bə na ta dzaa məni na dī na kwəma jikir na li ma. Njana nza ghwəy ka mbəzliy bəkwəshi va na tsəgha na va kwəma, zhini mba'a ghwəy zhakatijwəy ta tsahwəti nzəyəy, war kaa Hyala pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy. A ghənzə pəmərjwəy dzəghwa kwal tsaa məni na wəzə na kwəma.

¹⁴ Njana nzana, tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəy kwəməvə kwal tsaa dzəghwa kwəma nza kala hazləni tifa, kala kama tə nəw *kwəma pəhəti nay, əntaa kwəma jikir na sləwanjwəy ma.

Zlay ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma

¹⁵ Ghənzə tsəgha kiy, njana nzana tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəmmə kwəməvə kwal tsaa dzəghwa kwəma nza, kala kama tə mbərkə *kwəma pəhəti Hyalay, a kwal va ghwəmmə ta məni *kwəma jikir na dī naa gəzə na? Am nava tifa tepəw. ¹⁶ A ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa ndəy, War kwəma gəzə na dza ghwəy məni, mevivi tsava ndə nza ghwəy.

Sana sənənva, mba'a pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa kwəma jikir nay, mevivi kwəma jikir na nza ghwəy, ta bəkwə dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa Hyalay, mevivi Hyala nza

ghwøy tsøgha! Ta möntørywøy dza na ka mbøzliy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa. ¹⁷ Ma kwatanay, mevivi kwøma jikir na niy nza ghwøy. Dzøghwa ghwøy nana ki na, mba'a ghwøy ðiti føti ta kwøma katan na va ðanavørywøy møndi læ næfø tsa ghwøy kwøtiŋ. 'Wøsa pø ghwømmø kaa Hyala ta kwøma va. ¹⁸ Nana kiy, a Hyala mbølikøvøriŋwøy søvøri mbø dövø kwøma jikir na. Dzøghwa mba'a ghwøy zhøghørywøy ka mevivi nzø, ta møni na wøzø na kwøma. ¹⁹ Ma kwøma gøzørywøy ya na dzar kwa kwøma mava, ge'i læ kwøma møni ndø ngøriy, ta mbø ghwøy favø, sa nza møhørlø ghwøy daw ta favø kwøma næ ya. War njasa niy zlanay ghwøy va ghøn tsa ghwøy gwanay kwatanja kaa hwølfø kwøma jikir na gwanata, ka møtsøhø zhini ghøn kaa Hyala læ nava kwømay, war tsøgha pø ghwøy ðanavø ghøn tsa ghwøy gwanay kaa Hyala, ta møni na wøzø na kwøma kwørakwø ki, a ghwøy nza ka mbøzli nzø.

²⁰ Ghala pøtsaa niy nza ghwøy ghwølarŋwøy mevivi kwøma jikir nay, niy nza shiy tifa gar iyapambørywøy mbø møni na wøzø na kwømaw ²¹ Ghala pøtsaa niy mømøni ghwøy va shi gømgøni ni va ghøranŋwøy ha'wø vø shi nana kiy, wa shiy niy kwømavø ghwøy wøzø ni mbø niva shiya? Shiy tifa ghwøy niy kwømavøw. A na gøla niva shiyøy, war møti na sa ka ndøø kwømavø mbø mønishi. ²² Ma nana kiy, a Hyala mbølikøvøriŋwøy søvøri mbø dövø na jikir na kwøma, mba'a ghwøy mønøŋwøy ka mevivi nzø. Ma shi kwømavø ghwøy wøzø ni mbø gøla tsa nza ghwøy tsa mbø nzøy nana kiy, ðewðew dza nzøy tsa ghwøy nza kwa kwøma Hyala. Ma læy hwøm taa nza na, nza ghwøy kwømavø piy tsaa køði ma. ²³ Ta na nava, mba'a kø ndøø møni kwøma jikir nay,

6:17 6:17 Zhj 8:32 6:18 6:18 1Pi 2:24 6:21 6:21 7:5; 8:6, 13; Zhk 1:14-15 6:23 6:23 5:21

ta kwø̄mavø̄ mø̄ti dza ndø̄ ka zhø̄mø̄ ci. Ma dza Hyala nanzø̄ kiy, mba'a ðanavø̄ piy tsaa kø̄ðfi ma tøgø̄m kaa mbø̄zliy jakø̄shi lø̄ Ndø̄ sløkø̄mmø̄ Yesø̄w *Kø̄ristø̄w.

7

Mbø̄zli bøkwō bøkwō ni nza ghwø̄mmø̄, dzar kwa *kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala

¹ A ngwarmø̄hira, ta gø̄zø̄ŋwø̄y kwø̄ma ðee, dzar kwa kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala, sa nzana mba'a ghwø̄y sønata gwa'a gwa'a. Ma kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyalay, kø̄ray ghala pø̄tsa nza ndø̄ tø̄ ghwø̄mø̄y, ka bø̄rciy nza vø̄ø̄ dzøkøn ntsa va. ² Ya lø̄ mali ta zalø̄y, a ghwø̄mmø̄ø̄ mbø̄ø̄ nighø̄ti kwø̄ma va. Mba'a kø̄ zata mali tø̄ ghwø̄mø̄yø̄y, kwal va mali va ta ðø̄ tsahwø̄ti zalø̄w, kø̄ kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala. Ma mba'a kø̄ zata tsa va mø̄tiyø̄y, nahwø̄ti kwø̄ma tiða gar zhiniy makø̄ mali va va ðø̄ tsahwø̄ti zal ghwø̄law. ³ Di naa gø̄zø̄y, mba'a kø̄ zata mali tø̄ ghwø̄mø̄y, dza na mba'a ðarvata ti, mba'a dzaa ðø̄vø̄ tsahwø̄ti zalø̄y, a nava mali mø̄nti ghwø̄rghwø̄r. Ma mba'a kø̄ zata mø̄tiyø̄y, nahwø̄ti kwø̄ma tiða gar zhiniy makø̄ti ta ðø̄ tsahwø̄ti zal ghwø̄law, Ya ø̄ zhini naa ðø̄ tsahwø̄ti zal ghalaðay, ka dza mø̄ndiy har kwa ghwø̄rghwø̄r maliw!

⁴ Ava tsø̄gha na kwø̄ma va lø̄ ghwø̄y sana kwø̄rakwø̄ kia ngwarmø̄hira. Ghwø̄yø̄y, mbø̄zliy bøkwōshiy gø̄ ghwø̄y sana va kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala. Sa nzana mba'a Yesø̄w *Kø̄ristø̄w mø̄tiy, ka mbø̄ø̄rø̄hwø̄ mø̄ti ghwø̄y, Ka dza ghwø̄y nza mbø̄ dø̄vø̄ kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala ghwø̄law, mbø̄zli Yesø̄w tsaa zhakatiy va mbø̄ mø̄ti dza ghwø̄y nza, ta mbø̄ ghwø̄mmø̄ mø̄ni naa tø̄ðanta kwø̄ma kaa Hyala. ⁵ Ghala pø̄tsaa niy nza ghwø̄mmø̄ mbø̄ mø̄ni shiy njasa ðfi vø̄gha ghwø̄mmø̄y, mbø̄ cimmø̄ niy nza

kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən kwəma məni ghwəmmə jikir na, mbə ci tsa cimmə na vay, ə niy zhini naa mətəhəmmə maw məni kwəma va. War ə *kwəma jikir na va niy tsəkwəmmə kwa kwəma kwa kwəma, ta dzəghwa kwal məti ki. ⁶ Ghalaba kiy, kwa dəjw tsa kwəma pəhəti Hyala niy nza ghwəmmə. Ma nana ki na, mba'a ghwəmmə mənimmə ka mbəzliy bəkwəshi və, ka mbay naa sləkəmmə ghwəlaw. Ka ghəra sləni ghwəmmə dzar kwa pəhal kwal tsa niy tsaslitə məndi va mbə kwəma pəhəti Hyalaw. Dzar kwa kwal tsa 'war'war tsa, njasa cimmə *Safə tsa Hyala ghəra ghwəmmə sləni nana.

Kwəma pəhəti Hyala citəpə na na jikir na kwəma

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, *kwəma jikir naa *kwəma pəhəti Hyala va dza ghwəmmə ni ki shəkəna? Am, nava tifa tepəw. Kala kwəma pəhəti Hyala tifa nzay, ka dzee sənata na jikir na kwəma nzaw. Kalaa niy gəzəkə kwəma pəhəti Hyala, ka məni mətə gha ta sa ndə ma, kə nzay, ka dzee sənay nza na, kwəma jikir naa məni gəla shi tsəgha ni va pən nzaw. ⁸ Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: «Ka məni gha tsa' ma» kə ki na, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee, ta bəraa dzəmbə mamaw məni ya namaba hwəlfə kwəma jikir na. War kalaa niy nza kwəma pəhəpəhə na tifa nzay, ka dza məndiy sənay a kwəma jikir na tifa, kə məndi nzaw. Ka dza slən tsa kwəma jikir naa nza tifa nzaw. ⁹ Kwataja, ghala pətsaa niy sənata mee kwəma pəhəti Hyalay, ka ntsaa məni kwəma wəzə na niy nayee ghən tsee. Ma nana ghala pətsa favee tsa kwəma pəhəti Hyala na, mba'a kwəma jikir na təzlita.

7:6 7:6 6:7; 8:2-4; 2Kwər 3:6   7:7 7:7-13 4:15   7:7 7:7 Nəw 5:21;
Ghava 2:16-17; 3:6   7:8 7:8 1Kwər 15:56   7:9 7:9 5:13

¹⁰ Dzøghwa mba'ee mænira tsøgha, ka ndø mæni kwøma jikir na. Kwøma pøhøti Hyala va kiy, nza mbøzli nza ka mbøzliy mæni kwøma wøzø na, ta mbø ghøshiy piy niy pøhøti na. Dzøghwa, yøn nee ki na, mba'a kwøma va mæntøra ka ntsa jikir tsa ta pøøslitøra. * ¹¹ Søvøri mbø sa nø kwøma pøhøpøhø na va: Ka mæni gha tsa' ma køy, dzøghwa kwøma jikir na mba'a kwømavø børciy dzøkønee ta høørødæa dzømbø mæni kwøma jikir na. Dzøghwa sa cikøvøridæ kwøma pøhøpøhø na va, ntsa jikir tsa nza gha kø ki na, mba'a kwøma jikir na va pøøslitøra. ¹² Di naa gøzø kiy, kwøma pøhøpøhø na va na, Kwømaa søøkø va Hyala na katanj katanj. Ya namabæ kwøma gøzø mændi mbø ða na, kwøma Hyala katanj, lø kwal tsa nzø, wøzø ghønzø ta ndø ngøri.

¹³ Øy, ya sa nzana tsøgha kiy, ø nzana mba'a shi wøzø ni zhiniy mænishi ka shiy mæntøra ka ntsa jikir tsa, ta pøøslira ki shøkøna? Am, nava tifa tepøw! Waa ø kwømavø kwøma jikir na børci søvøri mbø kwøma pøhøti Hyala va wøzø na, ta mæntøra ka ntsa jikir tsa, ta pøøslira, ta mbøø køslati sløn tø kwøma jikir na. Sa ðøvø kwøma jikir na va kwøma pøhøti Hyala va wøzø na ta pøøslira kiy, ghalabæ cikøvøri na gømgøem tsa nzøø dzøti ngwøla gwa'a gwa'a.

Njasa nakøn kwøma mbø ndø jikir na mætsøø dzøkøn ndø

7:10 7:10 SløniTaH 18:5 * 7:10 7:10 Dzøghwa tø pøtsa nø mændi va: «Ntsaa mæni kwøma wøzø na» kø mændiy, «Ntsaa piy» tsasliti mændi kwa kwøma ka Gørekø. Ma tø pøtsa nø mændi va: «Ndø mæni kwøma jikir na» kø mændi diða na, «Ntsa mæti mæti tsa» kø ghøshi. 7:11

7:11 Ghava 3:13 7:12 7:12 1Tim 1:8

¹⁴ A ghwømmə sənay, ma na *kwəma pəhəti Hyalay, lə safə tsa nzə dƛewdƛew tsa pəhəti na. Əy, ma na nee nee kiy, ndə ngəri nzee gwa'a tsəgha. Mba'a *kwəma jikir na məntəra ka mava tsa nzə. ¹⁵ Sənay ghənee tə shi məni yaw. Sa nzana shi dƛee məni mbə nəfə tseyey, ka məni niva yaw. Ma shi dƛimee mbə nəfə tsee na, ghəshi shi mənee. ¹⁶ Nay gha ki, mba'ee məni shiy kala kama ghəshiy shi dƛee mbə nəfə tseyey, e zləbati kwəma pəhəti Hyala, mba'ee bəti ka sa wəzə na dƛi na gəzə. ¹⁷ Va tsəgha na ki, ma kwəma jikir na va kee məni kiy, yən məni naw, kwəma jikir na va mbə ya məni na kwəma va. ¹⁸ E sənay karkar, yən yən ndə ngəriy, daw na bəlitee ta mənti na wəzə na va kwəma dƛi Hyala pən. Tərəŋw yən dƛi məni ni wəzə ni shiy na, a ka mbay yaa məntishiw, tsəgha. ¹⁹ Ni wəzə ni va shiy dƛee məni na, ka mənishi yaw, ma ni gəmgəm ni va shiy dƛi mee məni na, ghəshi ni mənee ki ²⁰ Nay gha ki yən məni shiy, kala kama ghəshiy shi dƛi yay, yən mənishi naw, kwəma jikir na va mbə ya mənishi na.

²¹ Ma shi nzee mbə məni nana yən nighəy: Ghala pətsa dƛee mənti na wəzə na va kwəma, dzəghwa kap pən kəsəvə məni nzəy, kee zhiniy nighə bə na, yən mbə məni kwəma jikir na. ²² A na mbəbə mbəbə mbə nəfə tseyey, mbə dƛi nəw kwəma pəhəti Hyala nzee tərəŋw! ²³ Ma kee nighə bə na, mba'a nihwəti shiy mbə ya, lə bərçi və shi! Ka njəghəzliva lə kwəma təkəe va wəzə na mbə nəfə tsee. 'Wakəvə niva shiy ki na mba'a ghəshi mbahəhwəra, ka məntəra ka mava tsa kwəma jikir na.

²⁴⁻²⁵ Na nee də'wə ghən tsee mbə nəfə tseyey, mbə nəw kwəma pəhəti Hyala nzee. Ma vəghee na, ka nəw

kwəma jikir na. A ngəra'wə kənee nee ki mbəzlia! Wa ntsaa dzaa mbəlantəra va vəghee na pəməraa dzəmbə məti kia mbəzlia! War Hyala na sa dzaa mbəlantəra, səvəri mbə Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə! 'Wəsa nə ya ngəta.

8

Nza tsa nza ndə kwa kwal Hyala tə mbərkə bərci bənavə *Safə tsa nzə dəwdəw tsa

¹ Nana ki ghənzə tsəghay, ntsaa jakəy lə Yesəw *Kəristəwəy, ka dza Hyalaa bənavə fəti ghwəlaw. ² Sa nzanay, ma bərci Safə tsa Hyala va dəwdəw tsa, bənavə piy mbə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəwəy, aa mbəlikəvəri səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, lə səvəri mbə dəvə məti. ³ Ma na *kwəma pəhəpəhə nay, niy mbay naa bəkəvəri ndə mbə dəvə kwəma jikir na lə mbə dəvə mətiv. Sa nzanay, daw niy nza bərci ndə ngəri ta nəw kwəma gəzəkə na. Ma kwəma mbata ma kwəma pəhəpəhə na va kiy, a Hyala mənti nanzə ki. Zəghwə nzəə ghwənikə naa dzəti hidī, mba'a səəkəə zhəghəy ka ndə ngəri, ka sənay njasa maw vəgha ndə ngəri kwəma jikir na, mba'a mətiv tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na. Ava tsəgha bəsanakən Hyala ngwəvə kaa kwəma jikir na mbə vəgha ndə ngəri. ⁴ Sa mənti na va tsəgha kiy, ta mbay ghwəmməə mənti kwəma wəzə na va dī kwəma pəhəti na, sa nzanay, kwəma dī safə tsa Hyala na sa məni ghwəmmə. Ka məni kwəma dī vəgha ghwəmmə ghwəmməw ⁵ Ntsaa məni kwəma dī vəgha ciy, ta nakən mətse dza kwəma dī vəgha ci vaa dzəkən məhərli ntsa va. Ma mba'a kə ndəə məni kwəma dī Safə tsa Dəwdəw tsa na, mba'a

8:1 8:1 1:18; 5:1 8:2 8:2 3:27; 7:7-11 8:3 8:3 Gal 4:4; Flp 2:7-8; 2Kwər 5:21 8:4 8:4 6:22; 7:4; 13:10; Gal 5:16, 25

Safø tsa ðewðew tsa va nakøn møtsøø dzøkøn møhørlī ci kwørakwø. ⁶ Mba'a kø møhørlī ndø dzataa dzøkøn kwøma ði vøgha ciy, ta kwømavø møti dza tsava ndø. Ma mba'a kø møhørlī ndø dzataa dzøkøn kwøma ði Safø tsa ðewðew tsa na, ta kwømavø piy tsa køði ma mba'a zørkø dza na. ⁷ Ma ntsaa fakøn møhørlī ciy dzøkøn kwøma ði vøgha ciy, *ndø jaka tsa Hyala na tsava ndø, ka nøw kwøma pøhøti Hyala naw. Ka mbay nøw nzø na tala ðaw. ⁸ Ntsaa møni kwøma ði vøgha ciy, ka dza naa sønay møni kwømaa tøðanta kaa Hyalaw.

⁹ Ma ghwøy ta na tsa ghwøy ghøn na ghwøy kiy: Va vøgha ghwøy fa ghwøy kwøma møni ghwøyøw. Va Safø tsa Hyala ðewðew tsa fa ghwøy kwøma. Sa nzana, mbø ghwøy Safø tsa va nzøyøy. Ma na ntsa kama Safø tsa Køristøw mbø nøfø tsa ciy, ntsa Yesøw Køristøw na tsava ndøw. ¹⁰ Mba'a kø Yesøw Køristøw mbø nøfø tsa ghwøy, ya war tsøgha dza ghwøy ta møti tø hidī va kwøma jikir nay. War ta zhini dza ghwøy piy tø mbørkø Safø tsa Hyala, sa nzana mba'a Hyala møntørhwøy ka mbøzliy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazlønī tīða. ¹¹ War kama na katanj kø Safø tsa Hyalaa zhanakati Yesøw Køristøw va mbø møti mbø nefer ghwøyøy, war ta zhanakati vøgha ghwøy va dzaa møtita dza na mbø møti kwørakwø lø Safø tsa nzø va ðewðew tsa nzøyøy mbø ghwøy!

¹² Ghønzø tsøgha kiy ngwarmøhiray, shiy tīða vøgha ghwømmø dzaa ðøw va ghwømmø, ta fø kwøma ghwømmøø dzøghwa sa ði naw. Va Safø tsa ðewðew tsa dza ghwømmøø fa kwøma nana. ¹³ Ta na nava, war mba'a pø ghwøy møni shi ði vøgha ghwøyøy, ta bøkwhøjwøy dza ghwøy. Ma mba'a pø ghwøy zlanay

---

8:6 8:6 6:21; Gal 6:8   8:9 8:9 1Kwø̃r 3:16   8:10 8:10 Gal 2:20; 1Zhj
3:24   8:11 8:11 2Kwø̃r 4:14   8:12 8:12 6:18   8:13 8:13 Gal 6:8; Ef
4:22-24

kwal kaa Safø tsa ðewðew tsa a ghøci køætijwø̄y ta pø̄sliti mø̄ni shi ði vø̄gha ghwø̄y vay, ta kwø̄mavø̄ piy tsa kø̄ði ma dza ghwø̄y. ¹⁴ Ma mbø̄zliy fa kwø̄ma va Safø tsa Hyala mbø̄ nzø̄y tsa shi kiy, ghø̄shi na ndø̄razhi Hyala. ¹⁵ Safø tsa nzø̄ va ndaŋwø̄y Hyalay, saa mø̄ntø̄rjwø̄y ka mevivi gar zhini ghwø̄y hazlø̄ni kwa kwø̄ma Hyala naw! ø̄hø̄j. Safø tsa mø̄ntø̄rjwø̄y ka ndø̄razhi nzø̄, ka ðø̄mmø̄ bø̄rci ta har Hyalaa Dø̄mmø̄, A Di, gha Dø̄jø̄y, pø̄ ghwø̄mmø̄ kaa har nzø̄. ¹⁶ Ya Safø tsa Hyala va dø̄'wø̄ ghøn tsa ciy, ka gø̄zø̄mmø̄ mbø̄ nefer ghwø̄mmø̄, ndø̄razhi Hyala nza ghwø̄y, kø̄. ¹⁷ Njana nza ghwø̄mmø̄ø̄ ndø̄razhi nzø̄ kiy, war ta kwø̄mavø̄ shi wø̄zø̄ ni va føyø̄mmø̄ na dza ghwø̄mmø̄. Ghwø̄mmø̄ lø̄ Kø̄ristø̄w dza naa kwø̄mashi. Mba'a pø̄ ghwø̄mmø̄ mbø̄ sa ngø̄ra'wø̄ kwasø̄bø̄ kataŋø̄y, ta kwø̄mavø̄ shø̄ndøkø̄ dza ghwø̄mmø̄ kwasø̄bø̄ kwø̄rakwø̄ ki.

Tsa ghwø̄mmø̄ shø̄ndøkø̄ tsa føy ghwø̄mmø̄ ghøn ti

¹⁸ Ma na ngø̄ra'wer sasa ghwø̄mmø̄ ni sana tikø̄ tø̄ hiði ni diy, e sønay, na navay, ya ta jø̄w tsø̄tsø̄ na: Ka dza ghø̄shiy yø̄mø̄va lø̄ shø̄ndøkø̄ tsa dza Hyala ta ðø̄mmø̄w. ¹⁹ Ya wa shi ngati Hyalaa dzø̄ti hiði sana gwa'a gwa'ay, tø̄rø̄jw nzø̄ghø̄shi ghø̄shi mbø̄ ndø̄ghø̄ vici dza Hyalaa ci ndø̄razhi nzø̄ø̄ dzø̄ti ngwø̄la. ²⁰ Shi ngati Hyala vaa dzø̄ti hiði gwanashiy. Aa ðanti dø̄vø̄ nzø̄ ti shi, mba'a zhø̄ghø̄tishi ka shi gø̄mshiy ni. A na shi va dø̄'wø̄ ghøn tsa shiy, ø̄ niy mawti ghø̄shi tsø̄ghaw. War Hyala va sa tøkø̄vø̄ na na, mba'a ðanti dø̄vø̄ nzø̄ ti shi. Ya tsø̄gha nzø̄ ða na, zamti ghøn Hyala tsø̄gha bø̄tø̄ ta kwø̄ma shi tø̄ hiði kiw. Aa zhiniy ðanavø̄shi shi ka ghø̄shi føy

---

8:14 8:14 1Zhj 2:29-3:1   8:15 8:15 Mk 14:36; Gal 4:5-7   8:17 8:17 5:12;
Gal 4:7; Flp 3:10-11   8:18 8:18 2Kwø̄r 4:17   8:19 8:19 Kwø̄l 3:4;
1Zhj 3:2   8:20 8:20 Ghava 3:17-19

ghøn tsa shi gøzliḡə ti shi diḡa. ²¹ Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na, ta mbəlantishi dza na. Ka dza ghəshiy ghwaḡə ghwəlaw. Njasa nza ndərazhi Hyala va: Ka sləkə ghøn tsa shi, lə shəndəkə ti shiy, tsəgha dza shi ngati Hyala va gwanashiy nza. ²² A ghwəmmə sənay ghala ghati na, pa' sanay, war mbə ngəlvə na shi ngati Hyala gwanashi va ngəra'wə, nja maliy kemahə va ta ya zəghwə. ²³ Kwataka ghəshi na shi mbə ngəlvə kwətishi kiw, ya ghwəmmə ghwəmmə shi ghati Hyala va fə shəndəkə dzəti ghwəmmə, lə Safə tsa nzə va ḡewḡew tsa ndammə na kiy, mbə ngəlvə nza ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə kwərakwə. Ka ndəghə vici dza Hyalaa səkə ta kərkamti zhəghəmmə ka ndərazhi nzə, sa ka na kərnij mbəlantij vəgha ghwəmmə va ngəra'wə. ²⁴ Ta na mbəlij, a Hyala mbəlantəmmə, a na nzanay, ka nay mbəli tsa mbəlimmə ghwəmmə va ghwəmmə lə mətə nana diw. War ghøn na sa fəy ghwəmmə gøzliḡə ti. Ma mba'a pə ghwəmmə niy nay lə mətə ghwəmmə nzay, ka dza ghwəmmə zhiniy fə ghøn gøzliḡə ti nzaw. Sa nzanay, ndə tiḡa mba'a dzaa zhiniy fə ghøn tsa ci gøzliḡə ta shiy tsəhəshi mbə dəvə ciw. ²⁵ Njana nashi ma ghwəmmə shi fəy ghwəmmə va ghøn tsa ghwəmmə gøzliḡə ti shi diy, war ə dza ghwəmmə nəw lə ndəghə shi tsəgha.

²⁶ Ya *Safə tsa Hyala ḡewḡew tsa kiy, mbə kəətimmə na mbə daw bərci tsa ghwəmmə, sa nzana kala sənay ghwəmmə njasa təḡə ghwəmmə cə'wə Hyala. Ka naa dza də'wə ghøn tsa ci na, ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə mbəḡa mbəḡa lə gəzə kwəma mbay ma ghwəmmə gəzəkə lə miy tsa ghwəmmə. ²⁷ Ma Hyala nanzə ghənzə saa sənanti pətəsa mbə nəfə tsa ndə gwa'a gwa'a ki na,

mba'a sənata kwəma dī Safə tsa Dewdew tsa gwa'a. Sa nzanay kwəmaa təbə va Hyala na sa ka Safə tsa dewardew tsa vaa cə'wə va Hyala ta mbəzli nə. ²⁸ Mbəzliy dī kwəma Hyala, shi harvə na ta mənī kwəma dī nay, a ghwəmmə sənay, ya nimabə shiy na shiy kəsashiy, kar ghəshiy mənishi ka shi wəzə ni ti shi. ²⁹ Sa nzana mbəzliy niy tərati Hyala kwatənatay, mbəradzəta tarəkə na məntishi nja Zəghwə nə va. Ma nza Zəghwə nə va mbəə nza ka məkaji tsa kən ngwarməmə dən ni ki. ³⁰ Dzəghwa na kaa mbəzliy taranakəshi na va kwəma va ki, mba'a harvəshi. Sa harvəshi na na, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nə kala hazlənī tībā. Sa məntishi na tsəgha na, dza na mba'a bənavəshi shəndəkə tsa nə.

Njasa dītəmmə Hyala

³¹ Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwəmmə bəlay, tsahwəti ndə tībā gar pati jaka lə ghwəmmə ghwəlaw. ³² Kwa vəghwə tsa nzana lə Zəghwə nətə Hyala zlay ma, dza na mba'a ghwənikə ta səkə ghəciy mətīy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na kiy, kala dza ghənzə mbəə bəmmə ya nimabə shiy na? ³³ A ntsaa dza vaa har mbəzli təravə Hyalaa dzəti ngwəvəa? Tsava ndə tībaw. Hyala va də'wə ghən tsa nə gəzəkəvəri na, fəti tar kabakashiw, kə. ³⁴ A ntsaa dza vaa bəsanakənshi ngwəvəa? A Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci mətīy ta kwəma shi jikir na, zhini na kaa naa gwəramti va dībā na, mba'a zhakatiy mbə mətī. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nzyəy vəgha Hyala, tar bəla kwa bəzəmə nə. Ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə. ³⁵ Wa niva shiy dza vaa mbay

---

8:28 8:28 Zhəwbə 2:10; Ef 1:11   8:29 8:29 Kwəl 1:18; Ebr 1:6
 8:30 8:30 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14   8:31 8:31-34 Ezay 50:8-9   8:31 8:31
 Cem 118:6   8:32 8:32 5:8; Zhj 3:16   8:34 8:34 4:25; SləniKY 2:33;
 Ebr 7:25; 1Zhj 2:1   8:35 8:35 2Kwər 5:14

tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəw kia? Ya səə səvərimmə nahwəti kwəma, ya ə sammə mbəzli ngəra'wə, ya mbə ma nza ghwəmmə, ya mbə ndərma, ya ə səəkəta kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmmə, ya ə bəkwəmmə məndiy, shiy tifa dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəwəw. ³⁶ Ta na navay war nja kwəma tsasliti məndi va mbə zliya dza kwəma kən ghwəmməə nza. Ma kə məndiy:

A Ndə sləkəpə, ava war tə mbərkə kwəma gha nza məndi war mbə pəla bəkwəŋwəy ya hwəmba.

War nja tənkesli mbambahə məndiy dzəti pətsa dza məndi ta slaslashi ta həənishi məndi zhəghətəŋəy! kə məndi.

³⁷ Ya tsəgha nzə kiy, war ghwəmmə na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a gwa'a. Sa dza Yesəw Kəristəw tsaa dīmmə vaa kəətītəmmə. ³⁸ Va sa nzanay, e sənay, na navay, nihwəti shiy tifa mba'a ghəshi dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəwəw. Ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə, ya tə ghwəmmə nza ghwəmməy, war mbə dīmmə dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwəti shi nza bərci və shi mə ghwəməy, ka təhəvərimmə ghəshi liw. Ya kwəmaa məniva sənənva, ya naa taa məniva taa nzay, ka təhəvərimmə na liw. ³⁹ Ya nihwəti shi ka bərciy dzar tə ghwəmə, ya ni takə takə, ya nimaɓa shi ngati Hyala gwa'ay, ka təhəvərimmə ghəshi lə dī tsa dītəmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməw.

9

Kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel

8:36 8:36 Cem 44:23; 2Kwər 4:11   8:37 8:37 1Zħj 5:4-5   8:38 8:38
Ef 1:21; 1Kwər 3:22; 15:24; 1Pi 3:22   8:39 8:39 5:5; Zħj 3:16; 2Kwər
13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16

¹ Kwø̄ma dzee na ta gø̄zø̄ sanay, kwø̄ma katar̄j na na, ntsa mbø̄ nø̄w *Kø̄ristø̄w nzee, ka sla dzø̄rvø̄ yaw. Mbø̄ cira na Safø̄ tsa d̄fowd̄fow tsa njasa nza kwø̄ma gø̄zee va ka sa katar̄j na, ya nø̄fø̄ tsee na, mba'a zlø̄bavø̄ tsø̄gha. ² Yønø̄y, nja ntsa mbø̄ mbø̄ri nzee, ya hwø̄mba na, mbø̄ zhø̄ra nø̄fø̄ tsee ³ ta kwø̄ma mbø̄zli mbø̄ hwø̄lfø̄ ghø̄y ghø̄y *ka Zhø̄wifø̄. Ngwardø̄hira na ghø̄shi. Mba'a kø̄ Hyala gar bazlantø̄ra, ka tø̄hø̄vø̄rida lø̄ Yesø̄w, ta mbø̄ ka Izø̄rayel mbø̄lishi nzay, wø̄zø̄ dzee favø̄ tsø̄gha nza. ⁴ Ghø̄shi kiy, jijihiy Izø̄rayel na ghø̄shi. Hyala tø̄ravø̄shi na mba'a mø̄ntishi ka ndø̄razhi nzø̄. Dzø̄ghwa mba'a cintishi njasa nza shø̄ndøkø̄ tsa nzø̄, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipø̄ shi li. Mba'a ðanavø̄shi *kwø̄ma pø̄hø̄ti na ngø̄shi, mba'a cintishi njasa ka ghø̄shi pø̄ra'wanta dø̄vø̄ shi. Dza na mba'a mbø̄lanakø̄shi miy tsa nzø̄, ta mananshi shi wø̄zø̄ ni ghø̄nghø̄n ghø̄nghø̄n. ⁵ Søvø̄ri mbø̄ hwø̄lfø̄ mbø̄zli yakø̄ jijihijø̄y, ghala sø̄økø̄ tø̄ *Abø̄raham søvø̄ri ghø̄shi. Zhini sa sø̄økø̄y Kø̄ristø̄w, ta nza ka ndø̄ ngø̄ri ða na, søvø̄ri mbø̄ hwø̄lfø̄ shi mø̄ndi yakø̄ ðiða. Ghø̄nzø̄ tsø̄gha kiy ø̄ pø̄ ghwø̄mmø̄ø̄ fal Hyalaa sløkø̄ shiy gwa'a gwa'a ya hwø̄mba nzø̄. *Amin! *

⁶ Ya tsø̄gha nzø̄ ðay, ø̄ nø̄ ya, mø̄nti kwø̄ma nzø̄ va niy gø̄zøkø̄ Hyala mø̄ni nzø̄ naw pønø̄w, ø̄hø̄j. Ma kwø̄ma d̄fow gø̄zø̄y, gwanashi na jijihiy Izø̄rayel ka mbø̄zli Hyalaw,

---

9:2 9:2-3 søvø̄ri 32:32 9:4 9:4 mø̄nti shi ka ndø̄razhi nzø̄: Søvø̄ri 4:22; 'Wø̄zh 11:1; shø̄ndøkø̄: Søvø̄ri 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Søvø̄ri 24:7-8; kwø̄ma pø̄hø̄ti Hyala: Søvø̄ri 20:24; mbø̄lanakø̄ miy: 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 9:5 9:5 15:8; søvø̄ri 3:6, 15; Kø̄ristø̄w: Mt 1:1; Rm 1:3-4 * 9:5 9:5 Ma kø̄ nihwø̄ti mbø̄zli kaa gø̄zø̄ kwø̄ma vay: Kø̄ristø̄w tsa vay, Hyala na. Ghø̄ci sløkø̄ shiy gwa'a gwa'a! ø̄ pø̄ ghwø̄mmø̄ø̄ fal ya hwø̄mba, kø̄ ghø̄shi. 9:6 9:6 3:3-4; 2:28-29

dee gəzə. ⁷ Ya jijihiy Abərahām kiy, gwanashi niy nza ghəshiy jijihiy Abərahām slar slar ni njasa niy gəzanakə Hyalaw. Sa nzana ma kə Hyala niy ni ngəciy: «Mbəzli mbə hwəlfə *Izakə na shi dza məndiy har ka jijihija slar slar ni» kə niy ni. ⁸ Ma mbə gəzə kwəma va ghwəmmə nighə tsəgha kiy, nihwəti ndərazhi yakə Abərahām na niy mənishi ghəshi ka ndərazhi Hyalaw. War kwataka ndərazhiy niy yakə Abərahām dzar kwa kwəmaa niy gəzanakə Hyala va na jijihiy Abərahām slar ni. ⁹ Ma kə niy ni ngəciy: «A Abərahām, kee zhəkə ge'i lə vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə sanay, *Sara yakə zəghwəə zal» kə niy ni.

¹⁰ Kwataka sava na difa kiw. Tsəgha mənta na lə ihwəhwər yakə *Rebeka va ghəshi lə jijimmə Izakə ¹¹⁻¹² Ma kə Hyala niy ni kaa ngəciy, a tsa jəw tsa va zəghwə dzaa bəhwə dikə va zəmbəghəy tsa dikə tsa, kə niy ni. Ghala vəghwə tsa gəzə Hyala va kwəma va tsəghay, Rebeka ghwəla ta ya ndərazhi va niy nza na, ya gar nə ghwəmmə, sa mənti tsahwəti kwəma jikir na, mba'a tsahwəti mənti na wəzə na, va tsəgha mənti na tsəgha, pə ghwəmmə. Na na Hyalay, ə gwəravə naa mənti tsəgha ta mbəə cipə njasa ka naa məni nanzə kwəma, njasa fi na ya hwəmba, ka təra ni nzə mbəzli dzar mbə mbəzli njasa fi na, kala kama tə sləni wəzə na mənti ghəshi. ¹³ Njasa nzana va tsəgha məndi tsasliti mbə zliya difaa dzəkən ihwəhwər Rebeka va. Ma kə məndi na: «*Zhakwapə na tsee, e fiiti, mba'ee zlay *Ezaw» kə Hyala, kə məndi.

¹⁴ Ghənzə tsəgha kiy, njaa dza ghwəmmə nia? Ka məni kwəma Hyala lə kwal tsa nzəw, dza ghwəmmə

9:7 9:7 Ghava 21:12; Mt 3:9 9:8 9:8 Gal 3:7; 4:23 9:9 9:9 Ghava 18:10,
14 9:10 9:10-12 Ghava 25:21-23; Rm 11:6 9:13 9:13 Mala 1:2-3 9:14
9:14 3:5; NƏW 32:4

ni na? Am nava tifa tepəw! ¹⁵ Aa niy gəzanakə kaa *Məyizə ghala mbəradzəta, ma kə niy niy: «Ma yənəy, kaa ntsa dəe məni wəzə hwər dzee məni wəzə hwər. Ta ntsa dəe hwər tsee zhəra dza hwər tsee zhəra» kə niy ni. ¹⁶ Mba'a kə Hyala təravə ndə, dī na gəzə kiy, ka nzana lə dī tsa ntsa va, ya tə kwəma mənti ntsa vaw, war Hyala təravə na tsəgha, lə wəzə tsa nzə, tə sa dī na təra ci ¹⁷ Ava tsəgha gəzəkə Hyala kaa *Farawaŋ, mazə ka *Ezhipətə mbə zliya nzə dība. Ma kəy: «Yən tivəŋa naa fiyŋa ka mazə, nza gha zhiniḍa ghən, ma sa ka gha zhiniḍa ghən na, nzee mbəə canshi bərcee kaa mbəzli, nza slən tsee mbəə dzantəvay tə hiḍi gwa'a gwa'a» kə. ¹⁸ Ava tsəgha na na Hyala. Kaa ntsa dī na məni wəzə hwər ka naa məni, ntsa dī na mənti ka ndə zhini ghən na, mba'a mənti.

Ndə tifa kambə ghəpə mbə kwəma məni Hyalaw

¹⁹ Sa nzana va tsəgha kiy, nda nza tsahwəti ndə ni «Ya sa nzana tsəgha na, waa shi zhini Hyalaa bə fəti kaa mbəzlia? Ta mbay ndəə mənti nahwəti kwəma dzəghwakən na bərkanati na va kaa ndə shəkəna?» kəy. ²⁰ Gha gha ndə ngəri tsa ngati Hyala va kanta ghəpə lə dəw gəla kwəma tsəgha na va kiy, wa ndə nza ghaa? Kwəma səəkə ghaa favə rəkidiy gəzə kaa ndə nga ghəni: «Tawa ngatəra gha tsətsəa» kəa? ²¹ A kwal va ndə nga ghəni ta məni shi dī na lə rikidi. Mba'a kəə dīy, nga' ngavəri, mba'a ngati shaka kwa cihwaŋwa lə tsahwəti, ma tsahwəti na, mba'a ngati shaka kwa ta er gəmshi ni li.

9:15 9:15 səvəri 33:19; Mt 20:1-15   9:16 9:16 Ef 2:8   9:17 9:17 səvəri 9:16   9:18 9:18 səvəri 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Pi 2:8
9:20 9:20 Ezay 29:16; 45:9   9:21 9:21 Zher 18:6; 2Tim 2:20

²² Njasa nza ndə nga ghəəni va lə ghəəniy, ava tsəgha na Hyala lə ke ngəri kwərakwə ki. Ya njaa dī na məni li shiy, kwəma gha mbə kwəma nzəw. ə dī na mbəzliy sənay bə nəfə tsa nzə, mba'a cintishi bərzi nzə, dzəghwa na ki ka sə'wa kwəma mbəzli bəti na va nəfəə dzəkən shi, dza na ta zamtishi, war ka sə'wa, war ka sə'wa. ²³ Dībāy ə dī Hyala mbəzliy sənay njasa nza shəndəkə tsa nzə, dza na ta fəə dzəti ghwəmmə, ghwəmmə shi məntəmmə na va wəzə hwər. Ghala mbəradzəta niy fəyəmmə na vəgha bəla, ta fə shəndəkə tsa nzə vaa dzəti ghwəmmə. ²⁴ Ghwəmmə gwanamməy, mbəzli mananatishi Hyala wəzə hwər mba'a harvəshi ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə. Kwataka mbə hwəlfə *ka Zhəwifə harvəmmə naw, pa' mbə hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə harvə na mbəzli. ²⁵ Njasa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya tsasliti 'Wəzhe *ndə gəzə kwəma Hyala. Ma kə niy niy:

Hwəlfə mbəzliy niy kama ka mbəzlee kwatəñay,
ta harshi dzee, ka mbəzlee.

Hwəlfə mbəzliy niy dīmee kwəma shi kwatəñay,
ta dī kwəma shi dzee.

²⁶ Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy gəzanakəshee va yən
Hyala:

«Ghwəyəy, mbəzlee nza ghwəyəw!» pənəy,

ava zhəghwa tə pətsa va dzee ta harshi

yən Hyala kwa bəpə piy: «Ghwəyəy ndərazhee nza
ghwəy!»

pən ngəshi, kə niy ni.

9:22 9:22 2:4, 8 9:23 9:23 5:2 9:24 9:24 1:16; 10:12 9:25 9:25
'Wəzh 2:25; 1Pi 2:10 9:26 9:26 'Wəzh 1:10

²⁷ Ma na hwølfø ka *Izørayelø̃y, a *Ezay ndø gøzø kwøma Hyala gøzamtı kwøma gøzanakø Hyalaa dzøkøn shı gwa'a, ma kø̃y:

Ya war nja ndarghø kwa høl na mbøzlı mbø hwølfø ka Izørayel d̃aŋ tsa shıy, war nihwøti mbøzlı jøwø gwa'a tsøgha na shı dza Hyalaa mbølıtı mbø shı.

²⁸ Ka dza kwa sløkøpøø dzamtı vøghwøw, ta søøkø dza naa dzøti hıdı, ta mønı shı gøzøkø na va mønıshı gwanashi, kø.

²⁹ Zhını ða na, mba'a Ezay tsa va niy gøzøkø kwatanjata: Kala sa tørømbø̃y Hyalaa sløkøpø va nza børcı vøø dzøkøn shıy gwa'a gwa'a nihwøti mbøzlı mbø hwølfø ghwømmø jøwø nzay, ci ghwømmø zammø gwanammø nza, nja mbøzlı mbø mølmø ka *Sødø̃m lø shı mbø mølmø ka *Gwømø̃r, kø niy ni.

Ka kwø̃mavø tsøhø ndø kwa kwøma Hyala, lø nøw *kwø̃ma pøhøpøhø naw

³⁰ Mbø kwø̃ma va tsøgha kiy, a ghwømmø nay, ta na *mbøzlıy kamaa ka Zhøwıfø̃y, niy pøla kwal tsa dzøghwa kwøma Hyala ghøshıw. Dzøghwa Hyala sana kiy, mba'a møntıshı ka mbøzlıy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazlønı tıða, sa ðanavø ghøshı nefer shı. ³¹ Ma hwølfø mbøzlı ka *Izørayel nashi kı na, mbø pøla kwø̃ma pøhøtı Hyala ghøshı niy nza ta nøw, nza ghøshı mbøø mønıshı ka mbøzlıy dzøghwa kwøma Hyala kala hazlønı tıða. Sa kwø̃mavø ghøshı na, mba'a ghøshı kørayshı mbø kwal. ³² Sa wana kørayshı ghøshı kwa kwal kĩa? Sa niy ðanavø ma ghøshı nefer shı kaa Hyala. Ma mbø zøzø kwø̃ma

shiy, a ghøy dzaa mөнiᅇøy ka mbөzliy dzөghwa kwөma Hyala tө kwөma mөнi ghөy, kө ghөshi niy ni. Mba'a tөhwөni tsatsatishi tө hakwө tsa nө mөndi va hakwө tsa tөhwөni, kө mөndi ki. ³³ Hakwө tsa vay, a mөndi gөzөkө kwөmaa dzөkөн mbө zliya, ma kө mөndiy: A kө Hyalay:

Avee fөy hakwө† tsa dza mbөzliy tsa tөhwөni ti
mbө mөlmө *Shiyaᅇw,
kөlbө dza sөdө mbөzliy fөladfi dzөy ti ta bө tөrө dza
naa nza.

Ma ta nza ki, ya wa ntsaa dzaa banavө nөfө tsa ciy,
ka dza naa nza hashiw, kө.

10

¹ A ngwarmөhira, jөw dөe ka Izөrayel mbөlishiw, ghөnzө na kwөma cө'wee va Hyala, ya hwөmbө mbө cө'wee. ² Na navay, e sөnay a ghөshiy dfi nөw Hyala tөrөᅇw. Ә na na nzanay, sөнata kwөma ghөshi mbө dfi nөw Hyala shi vaw. ³ Sөnay kwal tsa cintishi Hyala kaa mbөzli ta dzөghwa kwөma nzө ghөshiw. Sa dza ghөshi na mba'a ghөshi dzөmbөshi mbө pөla tsa shi kwal dө'wө ghөн tsa shi, ta dzөghwa kwөma Hyala. Dzөghwa tsөgha ki, kala dfi ma fөti ghөshi va Hyala ta zlөbө kwal tsa cimmө na va, ta dzөghwa kwөma nzө ghwөmmө. ⁴ Sa nzanay, mbө *Kөristөw kөrkөva kwөma pөhөti Hyala. Ya wa ntsaa banavө nөfө tsa ciy, ta mbay dza naa dzөghwa kwөma Hyala kala hazlөni tifa.

Ta mbөliti mbөzliy banavө nefer shi, dza Hyala gwanashi

9:33 9:33 Ezay 8:14; 28:16; 1Pi 2:6-8 † 9:33 9:33 Ma hakwө tsa va,
ya kөlbө va kiy, ghөci na Yesөw Kөristөw. 10:1 10:1 9:1-3
10:2 10:2 SlөniKY 22:3 10:3 10:3 1:17 10:4 10:4 Gal 3:24-25

⁵ A *Məyizə niy tsaslitiy dzəkən njasa dza ndəə kwəməvə dzəghwa kwəma Hyala dzar kwa kwəma pəhəpəhə na. Ma kə niy niy: «Ntsaa dzaa nəwti *kwəma pəhəti Hyala va gwanatay, ta kwəməvə piy dza na tə sa nəwti na kwəma va» kə niy ni. ⁶ A na dzəghwa kwəma Hyala tə sa ḃanavə ndə nəfə tsa ciy, avanta kwəma gəzəkə məndiy dzəkən mbə Zliya Hyala: «Əntaa gha dzaa təkə mbə nəfə tsa gha na, wa ntsaa dzaa dzəmə ghwəmə gar dza ghəciy harkəghwa Kəristəw məḃaa?» pə gha ma. ⁷ Zhini əntaa gha zəzə ḃa na: «Wa ntsaa dzaa dzəghwa hidfi gar dza ghəciy zhinikəmə Kəristəw səəkə kwa kwəlia?» pə gha ma. ⁸ Ma kə məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə zliya nanzəy: Ava vəgha gha na kwəma Hyala ndəkəwə ndəkəwə, mbə miy tsa gha, lə mbə nəfə tsa gha na, kə məndi. Kwəma va na sa gəzə ghəy va kaa mbəzli, nə ghəy, ḃanavəm nefer ghwəy kaa Hyala pə ghəy ngəshi. ⁹ War gəzəkəvəri ma gha lə miy tsa gha tə ngwəla: «Yesəw na Ndə sləkəpə» pə gha, mba'a gha zləḃati mbə nəfə tsa gha kataŋ a Hyala zhanakati mbə məti pə ghay, ta mbəlantəŋa dza Hyala. ¹⁰ Mba'a pə ghwəmmə ḃanavə nefer ghwəmmə kaa Yesəwəy, ta ndammə kwal tsa dzəghwa kwəma nzə dza Hyala. Mba'a pə ghwəmmə gəzəkəvəri lə miy tsa ghwəmmə, a ghəy zləḃavə Yesəw ka Ndə sləkəŋəy, pə ghwəmmə diḃay, ta mbəlitəmmə dza Hyala. ¹¹ Sa nzanay, a məndi gəzəkə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma ci, ma kə məndiy: Ya wa ntsaa dzaa ḃanavə nəfə tsa ciy, ka dza naa hashiyəw, kə məndi. ¹² Mbə gəzə kwəma va kiy, tərambə ghala məndi mbə *ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Ndə sləkəpə tsa kwətij tsa sləkə

10:5 10:5 SləniTaH 18:5; Gal 3:12   10:6 10:6-8 Nəw 30:12-14
 10:9 10:9 1Kwər 12:3; Flp 2:11   10:11 10:11 9:33   10:12 10:12
 3:22

na mbəzli gwanashi. Ya wa ntsaa har ta kəəti ghəciy, ta kəətiti dza na, ya mbə namaɓa kwəma. ¹³ Tsəgha tsasliti məndi mbə zliya, ma kə məndiy: «Ya wa ntsaa har Ndə sləkəpə ta kəəti ghəciy, ta mbəliti dza Ndə sləkəpə» kə məndi.

¹⁴ Ya tsəgha na kwəma va kiy, njaa dza mbəzliy har ta kəətishi ghəci, ghəshi kə kala ɓanavə nefer shi kia? Njaa dza ghəshi ghaa ɓanavə nefer shi, ghəshi kə kala səəkəə favə gəzə kwəmaa dzəkən kia? Njaa dza ghəshiy ghaa favə kwəmaa dzəkən, ndə kə kala dzaa gəzanshia? ¹⁵ Zhini diɓa kiy, njaa ka ndə dzaa gəzanshi kwəma va kaa mbəzli, ndi kala dzaa ghwəni ndəa? Mba'a kə məndi ghwənashi mbəzli ta gəzə kwəmaa dzəkən kiy, njasa tsasliti məndi va mbə zliya dza naa nza, ma kə məndiy: «Jəw vəshi mbəzli ta mbəzliy səəkə ta gəzanshi kwəma wəzə naw» kə məndi. ¹⁶ Ya tsəgha nzə kiy, mbəzli gwanashi zləɓavə na Yəwən kwəma wəzə naw. Va tsəgha nə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala: «A Ndə sləkəŋəy, wa ntsaa zləɓa kwəma gəzanshi ghəy mbəzli kia? Ɗaŋ na ghəshiw» kə. ¹⁷ Ɗi na gəzə kiy, sa ka ndəə favə kwəmaa dzəkən Yesəw, ka ndəə ɓanavə nəfə tsa ci, diɓay, ka favə kwəmaa dzəkən Yesəw ndə, kala kafəy ndə ta dzaa gəzanciw.

¹⁸ A na kwəma ɗəwee kiy, ə nzana kala favə gaka kwəma va ka Izərayel kataŋ shəkənaa, njaa? Tiɓaw, a ghəshi favə! Tsəgha kə məndi mbə zliya, ma kə məndiy:

A mbəzli tsəhəshi ta gəzə kwəma Hyala tə hiɗi gwa'a gwa'a.

A gəzə kwəma shi tsəhəta

ya tə pətsaa gwəramti kərakə tə hidfi, kə məndi.

¹⁹ A na kwəma zhinee d̄əwəy, ə fəti ma ka Izərayel ghən ta kwəma va shəkənaa, njaa? Əŋ tibaw, ta na navay, a ghəshi fəti ghən, ə d̄i ma ghəshi zləba gwa'a tsəgha. Sa nzanay, a Məyizə, ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzamti ghala mbəradzəta:

A kə Hyalay, kə:

«Ta kafəkə hər hə dze kwa hwər ghwəy
nza ghwəy hər hə va hwəlfə mbəzli gəmshi ni.
Ta b̄akati nefer ghwəy dze dzəkən
hwəlfə mbəzliy sənata ma kwəma» kə Hyala,
kə Məyizə niy ni.

²⁰ Zhini ma kə Ezay ndə gəzə kwəma Hyala d̄iba, kala hazləni ma na:

A kə Hyalay: «Ma yən, yən Hyalay,
hwəlfə mbəzliy niy səəkə maa pəlahwəra na shiy nara!
Kaa mbəzliy səəkə maa cə'wəhwəra
cintee ghən tsee» kə Hyala, kə Ezay.

²¹ Dzəghwa ma kə Hyalaa dzəkən hwəlfə ka Izərayel nashi ki na:

Yən kiy, ghala mekəshi nzee war tə d̄i tə d̄i dəvee
ta ka 'wə mbəzli mbə hwəlfə təravee na,
dzəghwa ghəshiy, kala d̄i ma fəti vəya,
ka zhinira ghən, kə.

11

Gəzə kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel

¹ A na kwəma zhinee d̄əw d̄iba kiy, va sa nzana tsəgha kiy, ndəghaa ndəghamti Hyala hwəlfə ka Izərayel, ni nzə va mbəzli tsəgha ki shəkəna? A pən. Am, nava

---

10:19 10:19 Nəw 32:21; Rm 11:11 10:20 10:20 Ezay 65:1; Rm 9:30
10:21 10:21 Ezay 65:2 11:1 11:1 sləniKY 22:30; 2Kwər 11:22;
Gal 1:13-14; Flp 3:5

tiba tepəw! Yən Pəl də'wə ghən tseyey, ndə ka Izərayel nzee. Mbə takə tsa *Benzhameñ ntsa mbə jijihiy *Abəraham yakəra məndi. ² Ndəghamti Hyalaa ndəghamti hwəlfə mbəzli nzə va tsəhavə na ghala kwatəjataw. Zəzətim ya tə kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma *Eli, ghala pətsaa gəzə na kwəma kaa Hyala, ta kwəma ka Izərayel. Ma kə niy niy: ³ «A Ndə sləkəñəy, ava gwa'a bakwamti ka Izərayel ka gəzə kwəma gha, mba'a ghəshi ndanamti pətsa fə məndi shiy ti ta taja. War yən kwətira tərmbə na ka ntsaa nəw kwəma gha sana. Zhini bay avashi mbə pəla pəəslira kwərakwə fa» kə. ⁴ Njaa niy nə Hyala kaa zləbanci nanzə kia? Ma kə niy niy: «Kwətina nza ghaw. Avana sənznəvay, mbəzli diwəy diwəy mbərfəñ mətsəkə tərmbəy ya, shiy nəw kwəmee ya hwəmba nzə, kala səəkə ghəshiy tsəfəkwəhwə tsəfəkwə kwa kwəma mbəri tsa har məndi vaa *Bal ta cə'wə ci» kə niy ni. ⁵ Ava tsəgha na sana sənznəva, lə tsa ghwəmmə tsa vəghwə kwərakwə ki, war mbə tərmbəy nihwəti mbəzli na Hyala, mbə hwəlfə mbəzli nzə va təravə na njasa dī na, lə wəzə hwər tsa nzə. ⁶ Lə wəzə hwər tsa nzə kə Hyala təravəshi kiy, ka dza naa nza tə sləni wəzə na mənti ghəshiw. Ma mba'a kə təravəshi tə sləni mənti ghəshi nzay, zhəmə shi niy dza naa wanshi nza, ghalafə na ka dza məndiy ni wəzə hwər mananati Hyala kaa mbəzli, kə məndi ghwəla nzaw.

⁷ Njaa dī kwəma va gəzə sana kia? Dī na gəzəy, ma kwəmaa niy nza hwəlfə ka Izərayel va mbə pala nzəy, kwəmavə ghəshiw. Mbəzli təravə Hyala mbə shi na shiy kwəmavə. Ma niy tərmbə na, mba'a Hyala mənti nəfə

11:2 11:2 11:29; Cem 94:14; Zher 31:37   11:3 11:3-4 1Mezh 19:10, 14, 18
11:5 11:5 9:27   11:6 11:6 4:5; Gal 3:18

tsa shi caslakə. ⁸ War tsəgha niy tsasliti məndi mbə zliya kwərakwə, ma kə məndi niy niy:

A Hyala mənti məhərli shi caslakə,
mba'a gharamti mətsəhi shi va nəghətaa ghəshi nay pi.
Dza na nə'wə nə'way slimim shi,
va nəghətaa ghəshi favə kwəma,
pa' ghala vəghwə tsa, kə.

⁹ Zhəghwa ma kə *Davitə ba na:

Mba'a kə ghəshi basəshi ta zəmə shiyəy,
ə ka basəva tsa shi va dzaa mbəərəy,
ka zləkwə tsaa dzaa təmə'wəhwəshi, ta tərə ghəshi,
ka zhəvaa ngata ta kəriḡəhwəshi.

Tsəgha kə Hyala wanavəshi na shi zhəmə.

¹⁰ ə kə mətsəhi shi ghwəlfəshi, kala nay pi ghəshi
ghwəla.

Məntishi, a kwemer nza kən shi ya hwəmba,
mba'a ghəshi dalishi va kwemer va, kə.

¹¹ Kwəma zhinee dəw diḡa kiy, sa bəhwə ka Izərayel
va tərə kiy, ə dza ghəshiy nza tə pi kwa gwa'a shəkəna?
pən. Am, nava tiḡa tepəw. Nanzə kiy, tə sa mənti
ghəshi va kwəma jikir na na, mba'a Hyala mbəliḡi hwəlfə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Sa mənti Hyala va tsəghay,
ta mbə ka Izərayel hərhə va nihwəti mbəzli va nə na.

¹² Ghala pətsa mənti ka Izərayel *kwəma jikir nay, dza
Hyala mba'a mananatishi wəzə tərəḡw kaa mbəzli tə
hiḡi. Ghala pətsa tərəshi ghəshi kwa kwal Hyala na,
mba'a hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəməvə
təfə miy va Hyala. Mba'a kə Hyalaa məni wəzə kaa
nihwəti mbəzli ghala pətsa ḡi ma ka Zhəwifə fəti və kiy,
hanaḡa sa ka ka Zhəwifə tsati titihwə tsa shi kaa Hyala

shəkəna. Tərəjwəba ghalabə dza Hyalaa məni wəzə kaa mbəzli.

*Njasa mbə*liti Hyala mbəzliy kamaa ka İzərayel

¹³ Nana kiy, kaa ngəjwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dəe gəzə kwəma, sa nzana yənəy ndə kwal tsa Yesəw nzee, sa ghwəni Hyala ta dza ta gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mbə vəshi nzee tərəjw ta sləni ndara na va. ¹⁴ Ma dī yay, mba'a mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nara tsəgha. Ma sa ghəshi nara na, nza hərəhə ghəranshi, nza nihwəti mbəzli mbə shi səəkə, nza Hyala mbəlitishi lə sləni ghəree va. ¹⁵ Kwa vəghwə tsa nzana ghala pətsa zhəghanavə Hyala hwəm kaa ka Zhəwifə, mba'a sləkati kwəma kwa jipə nzə lə nihwəti mbəzli tə hidfi gwanashi, mba'a jakəta li shi kiy, njaa dza naa nza ghala pətsa dza Hyalaa zhiniy zləbavə ka Zhəwifə kia? Kwəma wəzə tərəjw dza naa nza, ta zhakatishi dza mbəzli mbə məti.

¹⁶ A ghwəy sənay, bəvə ma ndə kwa tarja dafa gha ndəə ngəkəghwa, mba'a ndə banavə kaa Hyalay, naa tərmbə va dafa gwanata na, sa Hyala va ka naa nza kwərakwə. Mba'a kə ndə bəvə dəjw fəə banavə kaa Hyala difay, shi nzə dza naa nza gwanashi, lə dividivi tə fə va shi kwərakwə. ¹⁷ Ma hwəlfə ka *İzərayel sənzenva kiy, nja dəjw fə wəzə na ngwəbəy ndə kwa tsa ci na. Dza na mba'a ga'wamti nihwəti dividivi tə dəjw fə va, mba'a dza slaslakəjwəy ghwəy shiy kama mbə hwəlfə ka İzərayel, nja dividivi tə fəhi kwamti gəmshi ni ghwəy, mba'a tsəbatəjwəy dzəti dəjw fə va, tə pətsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi wəzə ni dza ka İzərayel kwəməvə na, mbə kwəməvəshi ghwəy gwanəjwəy lə nihwəti ka

Izərayel tsəgha ki. Sa nzana səəkə mbə dəŋw fə dividivi tə fə kwəma shi zəmə ghəshi. ¹⁸ Ava va tsəgha kiy, gha gha dəvə fə tsəbati məndi vay, əntaa gha dzaa vəshi, ka 'wəshi ni slaslamti məndi va dividivi ma. Wa na na gha va kwəma dza gha vaa zhəmbəŋa mbə vəshi lia? A gha sənay, gha kəsəti na dəŋw fəw, dəŋw fə na saa kəsətəŋa. ¹⁹ Nda nza ndə ni: «A Hyala slaslamti ni va dividivi ta mbee nza kwa pətsa shi na nee, kəy».

²⁰ Yar, tsəghaa nava nanzə a ghwəm sənay. Nanzə kiy, sənay tə gha fa, sa fi ma ghəshi bə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slaslamtishi məndi. Ma sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha na gha ki na, dza na mba'a tsəbatəŋaa dzəti pətsa shi va. Mbə kwəma va kiy, əntaa gha dzaa vəshi ma. Wəzəba hazləni pə ghaa hazləni.

²¹ Kwa vəghwə tsa nata gha Hyala, kala zlashi ka Izərayel ghəshi dividivi tə fəy, hanaba gha gha tsa tsəbati məndi tsəbə tsəbə shəkəna? War kala banavə nəfə tsa gha pə gha kaa Hyala kwərakwəy, ta təhantaa dza Hyala.

²² Nighətim njasa nza Hyala wəzə tsa nzə, zhini ka ndə fi ma *kwəma jikir na ghənzə difa. Mbəzliy shikəshi kwa kwal tsa nzə mba'a ghəshi nəfayəy, ka fi kwəma shi na ghwəlaw. Ma kaa ngəŋwəy ghwəy nihwəti mbəzli na, mba'a mənti wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə wəzə hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta zhəghavəŋwəy hwəm dza na kwərakwə fa. ²³ Ka Izərayel va sənəŋva, war mba'a kə ghəshi bə nefer shi kaa Hyalay, ta zhini dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy nza ghəshi va ti. Sa nzanay, a bərçi və ta mbəə zhanatishi. ²⁴ Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Izərayeləy, nja dividivi tə fəhi gəmshi ni kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa kəslikəŋwəy, mba'a səəkə tsəbatəŋwəy dzəti dividivi

tə fə nzə ngwəbəti na wəzə na. Mba'a Hyalaa mbay mənti tsəgha lə ghwəy kiy, hanaβa ka Zhəwifə, ghəshi shi nja dividivi tə fə va də'wə ghən tsa nzə, ka Hyala mbay zhanaghwashī ma kwa pətsa shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

Njasa dza kwal mbəli tsa ka *Izərayel zhiniy gwəmay

²⁵ A ngwarməhira, e dī gəzəŋwəy nahwəti kwəma sənata ma məndi, a ghwəy mbəə sənata, əntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy dzəmbə vəshi «Nja mbəzliy tsəhwəliŋəy nza ghəy na ghəy ki» pə ghwəy taa ni ma. Ma kwəma nata ghwəy va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala dī bə nəfə tsa shi kaa Hyalay, kwa gwa'a dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka mbəzli tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə βanavə nefer shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza mbəzli mbə hwəlfə ka Izərayel dza ta bə nefer shi kaa Hyala.

²⁶ Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi gwanashi ta nza ghalabə, njasa gəzəkə zliya va, a kəy: Səəkə mə dəlagwa *Shiyəŋw dza Ndə mbəlipəə səəkə. Sa ka na səəkəyəy, ta yabanti jikir tsa mənti takə tsa mbəzli yakə *Zhakwapə dza na.

²⁷ Ava kwəma va dza naa nza ka *sla kiri tsa slati ghəy kwa jipə ghəy li shi, ghala pətsa dzee yabanti kwəma shi va jikir na, kə Hyala.

²⁸ Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə nighəy, a ka Izərayel mənishi ka ka jaka Hyala tə mbərkə sa zləbati ma ghəshi Yəwən kwəma wəzə na. Mənta kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbəlīŋwəy. Dza kwa nahwəti bəla dibay, a Hyala təravəshi, mbəzli dīti na na ghəshi, sa nzana

tsøgha ghənzə niy gəzamti kwataŋata kaa jijihishi. ²⁹ A na Hyala war mba'a kə mbəlitij ɓanavə shiy kaa ndəy, kar naa zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka zhini naa zlay ghwəlaw. ³⁰ Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy ɗi fəti ghwəy va Hyalaw, sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə kwərakwə ki na, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ɗi ma fəti va Hyala, dza hwər tsa nzə, mba'a zhiniy ghavə zhanta tə ghwəy nana ki. ³¹ Tsəgha na lə kwəma shi sana kwərakwə ki: Sənzənvay, ka ɗi fəti ghəshi va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər tsa Hyalaa zhanta ti shi njasa zhanati na va tə ghwəy kwərakwə. ³² Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli gwanashiy ɗi ma fəti və, ta mbə hwər tsa nzəə zhanta ti shi gwanashi.

Dikə na Hyala tərəŋw mbə shiy gwa'a

³³ Hyala kataŋəy, kwətita na tə tsa nzə va wəzə hwər, tərəŋw na məhərli və, mba'a sənata kwəma gwa'a gwa'a, Kwəmaa tsava ntsaa dza vaa sənata ngwəvə Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza vaa sənay kwal tsa nanzə kwəma məni naa? ³⁴ Tsəgha kə zliya nzə kwərakwə, ma kəy:

Wa ntsaa dzaa sənata təkə kwəma təkə Ndə sləkəpəə?

Wa ntsaa dzaa mbay canci kwəmaa?

³⁵ Kwəmaa tsava ntsaa səkəkə ɓanavə shiy kaa Hyala gar wanci shi ci ghənzəə? Ghəci tiɓaw! kə.

³⁶ Sa nzanay, səkəkə və səkəkə shiy gwanashi, ghənzə nighə naa dzəkən shiy gwanashi. Zhini, shi nzə shiy gwanashi diɓa.

11:29 11:29 3:3-4; 15:8 11:32 11:32 3:22; Gal 3:22 11:33 11:33
 Zhəwbə 11:7; Cem 139:17 11:34 11:34 Zhəwbə 15:8; Ezay
 40:13 11:35 11:35 Zhəwbə 41:3 11:36 11:36 16:27; 1Kwər 8:6

Dzø̃ti Hyala kø̃ mbø̃zli tø̃ hidfiy fø̃ shø̃ndøkø̃ ya pa' hwø̃mba nzø̃. *Amin!

12

Njasa ka ghwø̃mmø̃ nza mbø̃ nzø̃y tsa ghwø̃mmø̃, kwa kwal Hyala

¹ Sa nzana tsø̃gha kiy ngwarmø̃hiray, ø̃ cø̃'wø̃hwø̃y ya, njana nzana mba'a hwø̃r tsa Hyalaa zhanta tø̃ ghwø̃mmø̃ tsø̃ghay, ø̃ pø̃ ghwø̃y ðanavø̃ ghøn tsa ghwø̃y kaa Hyala mbø̃ døvø̃ nzø̃, mba'a nzø̃y tsa ghwø̃y mø̃niy nja shi køsøvø̃ mø̃ndi ta slantishi kaa Hyala, mø̃nihwø̃yø̃m ka shi nzø̃, ka tø̃banta. Ava tsø̃gha na gø̃la cø̃'wø̃ Hyala slar slar na va ghwø̃y. ² Ø̃ntaa ghwø̃y dzaa nø̃w sø̃øbø̃ nzø̃y tsa mbø̃zli tikø̃ tø̃ hidfi ma. ðanavø̃m kwal kaa Hyala, a ghønzø̃ ndãjwø̃y yø̃wøn zø̃zø̃ kwø̃ma. Ghalaðay, ta mbay dza ghwø̃y tø̃ra na ði Hyala kwø̃ma, ka sønata na wø̃zø̃ na kwø̃ma, lø̃ naa tø̃banta kwø̃ma, mba'a kwal tsa kwø̃ma, gwanata tsa nzø̃.

³ Tø̃ mbø̃rkø̃ sa pø̃rø̃tø̃ra Hyala ka ndø̃ kwal tsa Yesø̃w *Kø̃ristø̃wø̃y, vanta kwø̃ma ðee gø̃zãjwø̃y: Ø̃ntaa ndø̃ mbø̃ ghwø̃y dzaa dzay ta kø̃li ghøn tsa ci gø̃m ma. Ø̃ntaa ghwø̃y hø̃bø̃ kwø̃ma køn ghwø̃y ma, ge'i ge'i njasa nza ghwø̃y, pø̃ ghwø̃y kø̃ray ðø̃ti ghøn tsa ghwø̃y. Dzø̃ghwa tø̃ pø̃tsa kø̃ray na ghwø̃y va bø̃rci ndãjwø̃y Hyala mbø̃ kwø̃ma nzø̃y, tsø̃gha pø̃ ghwø̃y kø̃ray ðø̃ti ghøn tsa ghwø̃y kwø̃rakwø̃.

⁴ Ya wa ndø̃ mbø̃ ghwø̃mmø̃ sanay, ðãj na bø̃la tø̃ vø̃gha ci kwø̃tiy. Ya nama bø̃la tø̃ vø̃gha ndø̃y, war lø̃ na nzø̃ slø̃ni na tifa, ⁵ ava tsø̃gha nza ghwø̃mmø̃ sana kwø̃rakwø̃ ki, mbø̃zli ðãj ghø̃nghøn ghø̃nghøn

nza ghwëmmë. Dzøghwa ki na, ka vøgha ndë kwëtiŋ ghwëmmë mënimmë, sa jakëmmë ghwëmmë të Këristëw. Zhini, jakëjakë ghwëmmë gwanammë kwa jipë ghwëmmë njasa ka bëlahi të vøgha vaa nza jakëjakë. ⁶Dzøghwa Hyala lë wëzë hwër tsa nzë, mba'a tahavëmmë bërci ghëngghën ghëngghën, ta ghëranta slëni nzë. Njana mëntëmmë na tsøghay, ya wa ndë na, ë këë ghëra slëni lë nici bërci ðanavë Hyala. Mba'a kë Hyala ndaŋa bërciy gëzë kwëma nzë kaa mbëzliy, njasa dza naa dzava kwa kwal Hyala, pë ghaa gëzë. Njasa ciŋa na va kwal tsa gëzë nzë. ⁷Mba'a kë Hyala ndaŋa bërciy këëti mbëzliy, këëti pë ghaa këëtishi, war njasa gëzaŋa na. Mba'a kë ndaŋa bërciy ðananshi shiy kaa mbëzliy, ðëni pë ghaa ðananshi njasa citëŋashi na. ⁸Mba'a kë Hyala ndaŋa bërciy gëzë kwëma kaa mbëzli ta mëtsahanshi bërciy, ë pë ghaa gëzanshi njasa citëŋa na. Mba'a kë Hyala ndaŋa bërciy nga shiy kaa mbëzliy, lë nëfë kwëtiŋ pë ghaa nganshi shiy. Mba'a kë Hyala ndaŋa bërciy ndøghwë nihwëti mbëzliy, ndøghwë mbëzli va wëzë, lë nëfë tsa gha kwëtiŋ. Mba'a kë ndaŋa bërci ta këëti mbëzli kwa tsa shi kwal niy, lë vëshi pë ghaa këëtishi.

⁹ ð pë ghwëy ði mbëzli lë katarŋ, kala dakë ma mbëzli përikë të ngwëla. Ka zlëba ghwëy ya namaða *kwëma jikir na ma, na wëzë na kwëma pë ghwëy maw. ¹⁰Dim ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy, ghwëy mbëzliy nëw Yesëw, sa nzana ka ngwarmëmë kwëtiŋ ni ghwëy mëniŋwëy. ð pë ghwëy ði fëti kwa jipë ghwëy tërëŋw, ka nigghë ya tsamaða ndë ci, war njasa tëðfanakën

12:6 12:6-8 1Kwër 12:4-11; 12:27-14:40; 1Pi 4:10-11 12:7
 12:7-8 SlëniKY 6:1-3; 2Kwër 9:5, 7 12:9 12:9 2Kwër 6:6; 8:24;
 1Tim 1:5; 1Pi 1:22; 1Kwër 13:4-7 12:10 12:10 14:15; Zhj 13:14-15;
 Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3

tsahwəti zəmbəghəy tə dikə. ¹¹ Əntaa ghwəy mar ma, ə pə ghwəy jihəvaa dzəmbə sləni. Ghəram sləni kaa Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋ. ¹² Vəshi pə ghwəy vəshi, mbə ndəghə shi gəzəkə Hyala va, fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi. Ka sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə nza ghwəy, ka cə'wə Hyala ya hwəmba nza. ¹³ Mba'a kə tsahwəti mbə ghwəy, ghwəy mbəzli Hyala kala shiy vəy, ə pə ghwəy nganci shiy. Wəzə pə ghwəy ka'wə ka məlməə səəkə va ghwəy.

¹⁴ Cə'wəm Hyala a ghənzə təfanshi miy kaa mbəzliy saŋwəy ngəra'wə. Ə pə ghwəy cə'wə a ghənzə təfanshi miy. Əntaa ghwəy cə'wə a ghənzə bazlashi ma. ¹⁵ Vəshi pə ghwəy vəshi lə mbəzli nashi ghwəy mbə vəshi. Tihwənim kwasəbə mbəzli nashi ghwəy mbə tihwəni. ¹⁶ Sləka sləka pə ghwəy kwa jipə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy lə nihwəti mbəzli. Ka kəli ghən ghwəy ma. Əntaa ghwəy məni awə ta ghəra sləni, ya sləni kama vəri tiy bəŋwəy məndi ma. Ka nighə ghən tsa ghwəy ghwəy nja mbəzliy sənashi shiy gwa'a gwa'a ma.

¹⁷ Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay, ka zhananci ghwəy lə jikir ma. War kwəma wəzə na pə ghwəy pəla məni kwa kwəma mbəzli gwanashi. ¹⁸ Kama na dza kwa na ghwəy bəla mba'a kə gar mənivay, war lə zərkə pə ghwəy kwa jipə ghwəy ya lə tsamafa ndə. ¹⁹ A mbəzlee ni dəe, war mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay, əntaa ghwəy pəla zhananci lə mananci jikir kwərakwə ma. Zlatam Hyala, a ghənzə bə nəfəə

12:11 12:11 8:9; Gal 5:25; ShiZhq 3:15 12:12 12:12 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwər 10:13; 1Tes 2:14 12:13 12:13 Gal 6:10; Ebr 13:2
 12:14 12:14 Mt 5:44 12:15 12:15 Zhəwbə 30:25; 1Kwər 12:26; 2Kwər 11:29 12:16 12:16 Fir 3:7; 1Kwər 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 12:17 12:17 Fir 20:22; 1Kwər 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9 12:19 12:19 Nəw 32:35; Mt 5:39

dzəkən shi, va shi mənirwəy ghəshi va. Sa nzanay a məndi tsasliti mbə Zliya, ma kə məndiy:

A kə Hyala kwa sləkəpəy:

«Yən dza naa wəŋa shi gha tə ntsaa məntəŋa kwəma jikir na.

Yən dza naa zhananci jikir tsa məntəŋa na va» kə, kə məndi.

²⁰ Ma kə kwəma Hyala dibay:

«Mba'a kə ndə jaka tsa gha lə mayəy, nganci shi zəmə, a ghəci zəməshi.

Mba'a kə ndir ghərancy, bancy yam, a ghəci sashi.

Sa ka gha mananati tsəghay, ta kəsəvə dza ha'wə» kə.

²¹ Ka zlanay kwal gha kaa kwəma jikir na ta tədfakəŋŋa bərci ghənzə ma. Gha kə tədfanakən bərci lə məni na wəzə na kwəma.

13

Dim fəti va mbəzli dikə dikə ni sləkə hidfi

¹ Ya wa ndəy, ə kəə dfi fəti ta kwəma gəzəkə mbəzli dikə dikə ni, sləkə hidfi. Sa nzana, ya tsamaba ntsaa məni dikə tə hidfi gwa'ay, Hyala banavə na. Ghənzə fəy na ta məni dikə dzəghwa tə pətsa nza na va. ² Va tsəgha nzana ki, ya a ntsaa zhini ghən kaa mbəzli dikə dikə niy, kwəma gəzəkə Hyalaa dfi ma tsava ndə zləba. Ghalaḃa kiy, ngwəvə na sa dza naa mbahakən kən ghən ci. ³ A na ntsaa məni kwəma wəzə nay, ka dza her ci va mbəzli dikə dikə niw. War ntsaa məni kwəma gəmgəm na, na sa ka her ciy dza. Mba'a pə gha kala dfi her ghaa dza va mbəzli dikə dikə niy, məni pə ghaa məni kwəma wəzə na. Ma tsəghay, nza ghəshi falŋa. ⁴ Mbəzli dikə

12:20 12:20 Fir 25:21-22; Mt 5:44 13:1 13:1-7 SləniKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhr 13; 20:4 13:1 13:1 Fir 8:15-16 13:3 13:3 1Pi 2:14; 3:13

dikø ni sløkø hidfiy, slønia sa ghøranta ghøshi va kaa Hyala, ta køøtiŋwø̃y, ta mø̃ni na wø̃zø na kwø̃ma. Mba'a pø̃ ghwø̃y ka mø̃ni kwø̃ma gø̃mgø̃m nay, ø̃ pø̃ ghwø̃y hazlø̃ni vø̃ shi! Sa nzanay, tø̃ gø̃mshi ðanavø̃shi Hyala bø̃rci vø̃ shi vaa dzøkø̃n mbø̃zliw. Sa ka ghø̃shi vaa ðasø̃ ngwø̃vø̃ø̃ dzøkø̃n mbø̃zliy mø̃ni *kwø̃ma jikir nay, slø̃ni Hyalaa ghø̃ranta ghø̃shi, nzam mbø̃ø̃ sønay nø̃fø̃ tsa ðø̃ti Hyalaa dzøkø̃n mbø̃zliy mø̃ni kwø̃ma gø̃mgø̃m na. ⁵ Ghø̃nzø̃ tsø̃gha kiy, kwataka va ngwø̃vø̃ dza ghø̃shiy ðasø̃ø̃ dzøkø̃n ndø̃ dza ghwø̃y ði fø̃ti vø̃ shiw. Gaw sa sønay ghwø̃y mbø̃ nefer ghwø̃y, kwø̃ma lø̃ kwal tsa nzø̃ na, pø̃ ghwø̃y, dza ghwø̃y gwø̃raa ðaŋshi fø̃ti.

⁶ Ava va tsø̃gha tsø̃hø̃ ghwø̃y ya ghø̃n tsa tsø̃hø̃ ghwø̃y va. Sa nzanay, Hyala fø̃y na mbø̃zli dikø̃ dikø̃ ni va tsø̃hanshi ghwø̃y ghø̃n, ta mbø̃ ghø̃shiy mø̃ni tsø̃gha. ⁷ Bø̃ pø̃ ghwø̃y ðanshi shi nza mbø̃zli dikø̃ dikø̃ ni, sløkø̃ hidfi gar ðø̃wshi va ghwø̃y. Tsø̃hanshim ghø̃n tsa shi kaa ka tsø̃hø̃ ghø̃n, ka wanshi ni ka *ðø̃wan shiy ðø̃w ghø̃shi. Ka ha'wø̃ tø̃ ntsa nzam gar ha'wø̃ ti, ka fø̃ dikø̃ø̃ dzø̃ti mbø̃zli tø̃bø̃ mø̃ndiy fø̃ dikø̃ø̃ dzø̃ti shi.

Gø̃zø̃ kwø̃maa dzøkø̃n ði nihwø̃ti mbø̃zli

⁸ Nø̃ghø̃taa ndø̃ nø̃wŋwø̃y tø̃ tøm ya kwø̃tiŋ ma, ði nihwø̃ti mbø̃zli kø̃ tøm tsaa dzaa tø̃rø̃ køn ghwø̃y gwa'a tsø̃gha. Sa nzana ya wa ntsaa ði tsahwø̃ti ndø̃y, aa nø̃wti *kwø̃ma pø̃hø̃ti Hyala gwanata. ⁹ Ma kwø̃ma pø̃hø̃ti Hyala va nø̃ na:

ø̃ntaa gha mø̃ni ghwø̃rghwø̃r ma.

ø̃ntaa gha pø̃ø̃sli ndø̃ ma.

ø̃ntaa gha ghø̃li ma.

13:5 13:5 2:15 13:7 13:7 Mt 22:21 13:8 13:8-10 Zhŋ 13:34; 1Kwø̃r 13; 16:14; Gal 6:10 13:9 13:9 Nø̃w 5:17-21; Slø̃niTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13

əntaa gha məni mətsə ta shi ndə ma, kə,
mba'a nihwəti kwemer pəəhəti na gwa'ay, a kwəma
kwətij na na jakəhwəshi, saa ni va: «ə pə ghaa dī
tsahwəti ndə, njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə»
kə. ¹⁰ Ma ntsaa dī nihwəti mbəzliy, ka məni kwəma
gəmgəm na na kaa tsahwəti ndəw. Dī na gəzə kiy, mba'a
kə ndəə dī nihwəti mbəzli na, a ndə nəwti kwəma
pəhəti Hyala gwanata.

Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa Yesəw

¹¹ Ə pə ghwəy dīkəvaŋwəy tərəŋw, ta məni kwəma
tsəgha, njana nzana mba'a ghwəy sənay gəla vəghwə
tsa nza ghwəmmə tsa mbə sana. Vəghwə tsa nza
ghwəy ge'i ge'i gar fərghə tə hi tsa ghwəy mbə na
sasa. Ta na navay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə tsa
dza Hyalaa səkə ta mbəlimmə ti. Məniy na kərakə
nja ghala vəghwə tsaa niy gha ghwəmmə vaa banavə
nefer ghwəmmə kaa Hyalaw. ¹² Nanay, mbə dzata na
vərđi, tə kəđi pi nza ghwəmmə. Ghənzə tsəgha kiy,
ka zhini ghwəmməə məməni shi ka məndiy məni dzar
mbə kwəsli ghwəla ma! Pəhətəvammə ghwəmmə, a
ghwəmmə bə shi mbəz, ta dza ta tsa havəghwə mbəz
nana ki. ¹³ Kwəma ka mbəzliy dza mbə waŋ piy məni
pə ghwəmməə məni nana. Ka tsabana tsabanaa kama
wəzə na ghwəmə ma. Ka ghi ghi ghən tsa ghwəmmə
ghwəmmə lə shi saa ghipə ma. Əntaa ghwəmmə məni
ghwərghwər ya dzar kwa nama bəla nzə ma. Ka məni
miy ghwəmmə lə mbəzli ma. Ka hərhe ghwəmmə va
ndə ma. ¹⁴ Bə pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa
Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, a ghəci nzaa ntsa kən

13:11 13:11-12 1Tes 5:5-8   13:11 13:11 Ef 5:14-16; 1Kwər 7:29-31

13:12 13:12 Ef 5:11; 6:11, 13; 1Zhj 2:8   13:13 13:13 Lk 21:34; Ef 5:18

13:14 13:14 Flp 2:5; Kwəl 3:15

ghwøy, ka ni ghwøy shi mböz. Ka zlatanavə kwal ghwøy kaa vøgha ghwøy ta pəmø̄jwøy ghənzəə dzəmbə shi gə̄mgə̄m ni va maw na ma.

14

Gözə kwə̄maa dzəkən mbözli y təhə̄shi kwa kwal Hyala, lə mbözli y təhə̄shi ma

¹ Mba'a kə̄ ndə̄ tifā kala təhə̄y ghə̄ci mbə̄ kwə̄ma Hyalay, zlə̄bā pə̄ ghwøy zlə̄bati a ghə̄ci nza mbə̄ ghwøy. Ə̄ntaa ghwøy ngə̄ngə̄rə̄ ghə̄pə̄ə̄ dzəkən na ci va kwə̄ma sənata na ma. ² Tsahwə̄ti ndə̄y, aa təhə̄y mbə̄ kwə̄ma Hyala, nihwə̄ti shi zə̄mə̄ tifā kala zə̄mə̄ ghə̄ciw. Ma tsahwə̄ti na, war kə̄slifi shi zə̄mə̄ na, sa təhə̄y ma na gar sənata kwə̄ma. ³ Ə̄ntaa tsaa təhə̄y va zə̄mə̄ shiy gwa'a gwa'a dzaa ndə̄rə̄ ntsaa zə̄mə̄ ma shiy va gwanashi ma. Dībay, ntsaa zə̄mə̄ ma shiy va na, ə̄ntaa ghə̄ci dzaa bə̄ fə̄ti kaa tsaa zə̄mə̄hwə̄ shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala zlə̄bavə̄. ⁴ Wa ndə̄ nza gha, dza ghaa dzāja ta bə̄ fə̄ti kaa ndə̄ slə̄ni tsa tsahwə̄ti ndə̄a? Ya wə̄zə̄ mə̄nti na slə̄ni ci, ya kala wə̄zə̄ mə̄nti nay, kwə̄ma gha mbə̄w! War ntsa ghə̄ranci na va slə̄ni dza naa nighə̄ nava ghə̄shi li. Ta garə̄y dza na wə̄zə̄ wə̄zə̄ mbə̄ kwə̄ma ci va, e gə̄zə̄ja. Sa nzanay, a bə̄rci va Ndə̄ sləkə̄pə̄ ta ndə̄ghwə̄ti va bə̄ tərə̄ ghə̄ci.

⁵ Va nihwə̄ti mbözli mbə̄ gözə̄ kwə̄ma shiy, dībə̄dībə̄ba nahwə̄ti vici na kən nahwə̄ti va Hyala, ka ghə̄shiy ni. Ma va nihwə̄ti na, yə̄myə̄mta na vici

---

14:1 14:1-15:6 1Kwə̄r 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kwəl 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ebr 13:9   14:1 14:1 15:7   14:2 14:2 Dani 1:8; 1Kwə̄r 10:25-28   14:5 14:5 Gal 4:10

gwanata, ya hwəmba! kə ghəshi. * Ma kiy, wəzəba nzana, ya wa ndə na mba'a sənay na ci va kwəma zəzə na, ka garəy ti wəzə wəzə. ⁶ Ntsaa ni va dibədibəba nahwəti vici na kən nihwəti kəy, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə. Tsa nza bərçi va və ndə ta zəmə ghəci ya tsamabə sliw gwa'a dibay, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə, sa nzana mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala ta shi zəmə na va. Ntsaa zəmə ma nihwəti shiy va, kwərakwə dibə na, dikə ghəci fəə dzəti Ndə sləkəpə, mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala, tsəgha.

⁷ A ghwəmmə sənay, ndə tifa mbə ghwəmmə mbə piy tə hidfi, ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. Ndə dibaa mətuy ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. ⁸ Mba'a pə ghwəmmə mbə piyəy, ta fə dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə bay, ta fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəmmə bəkwəmmə ghwəmmə. Ya tə ghwəmə nza ghwəmmə mbə piy, ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə Yesəw nza ghwəmmə ⁹ Sa nzanay, a *Kəristəw mətuy, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə ghəciy nza ka Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə ghwəməshi ni gwa'a.

¹⁰ Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na gha na, tawa bə gha fəti kaa zəmənə tsa mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa ndərə gha zəmənə dibə kia? Ghwəmmə gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala

* ^{14:5} ^{14:5} Kwəma gəzə Pəl va tifa, sa nzana mba'a nihwəti vicihi niy nza tifa va ka Zhəwifə pərshi kən nihwəti. Vici nja vici dəkəva ka Zhəwifə, ya nihwəti vicihi ka ghəshiy məni makwaghwhahi ti shi. Va tsəgha niy nza nihwəti ka Zhəwifəə nəw Yesəw ghwəlashi mbə fə diməə dzəti vicihi va. ^{14:6} ^{14:6} ^{1Tim 4:3-5} ^{14:7} ^{14:7-9} ^{2Kwər 5:14-15; Gal 2:19-20} ^{14:10} ^{14:10} ^{2:6}

dza ghwø̃mmø̃, ta dzø̃ti ngwø̃vø̃. ¹¹ Njasa tsasliti mø̃ndi va mbø̃ Zliya, a kø̃ mø̃ndiy:

A kø̃ Hyalaa sløkø̃pø̃y,

«Yøn gø̃zanjwø̃y na yøn Hyala kwa ðø̃pø̃ piy, lø̃ kwa gwa'a gø̃zee,

mbø̃zli gwanashiy, ta sø̃økø̃ dza ghø̃shi

ta gø̃lø̃ðø̃y shinin shi kwa kwø̃mee.

Ya wa ndø̃y, ta gø̃zø̃ dza na lø̃ miy tsa ci ngø̃ra:

“War gha na Hyala katanj” kø̃»

kø̃ Kwa sløkø̃pø̃, kø̃ mø̃ndi.

¹² Ði naa gø̃zø̃ kiy, ya wa ndø̃ na, ta gø̃zø̃ kwø̃ma dza naa dzøkø̃n kwø̃ma mø̃nti ndø̃ lø̃ miy tsa ci kwa kwø̃ma Hyala.

Gø̃zø̃ kwø̃maa dzøkø̃n zlashi mø̃ni shiy dzaa sø̃ø̃ti zø̃mø̃nja kwa kwal Hyala

¹³ Njana nzana tsø̃gha kiy, ka zhini ghwø̃mmø̃ ðø̃ ðø̃ fø̃ti kaa ghøn tsa ghwø̃mmø̃ kwa jipø̃ ghwø̃mmø̃ ma. Kwø̃ma ka ghwø̃y gø̃zø̃y: Ka mø̃ni shiy dzaa sø̃ø̃ti mø̃hø̃rli tsahwø̃ti zø̃mø̃njø̃y ghø̃y, gar tø̃rø̃y ghø̃ci kwa kwal Hyalaw, ka ghwø̃y ni. ¹⁴ Yøn sanay, tø̃ kwø̃ma Yesø̃w Ntsaa sløkø̃mmø̃ garø̃ðee, e sønay wø̃zø̃ wø̃zø̃,

nihwø̃ti shi zø̃mø̃ tifa gø̃mgø̃m shi kwa kwø̃ma Hyalaw, pøn. Ma mba'a kø̃ tsahwø̃ti ndø̃ tøkø̃ti, shi gø̃mgø̃m ni na ni tsa' ni va shi zø̃mø̃ kwa kwø̃ma Hyala, kø̃y, katanj

dza shi vaa nza ka shi gø̃mgø̃m ni ti kwa kwø̃ma Hyala.

¹⁵ Mba'a pø̃ gha dzaa sø̃ø̃ti mø̃hø̃rli zø̃mø̃nja tsa mbø̃ nø̃w Yesø̃w lø̃ shi zø̃mø̃hwø̃ gha kiy, ka ði zø̃mø̃nja tsa va ghaw, ði naa gø̃zø̃ ki. Ta ntsa va mø̃tiy Yesø̃w. ø̃ pø̃ gha mø̃nti mø̃hø̃rli ø̃ntaa ghø̃ci dzaa zay tø̃ mbø̃rkø̃ shi

---

14:11 14:11 Ezay 45:23-24 14:12 14:12 Gal 6:5 14:13 14:13 1Kwø̃r 10:32; 1Zhj 2:10 14:14 14:14 14:23; Mt 15:11; Slø̃niKY 10:15; Tit 1:15 14:15 14:15 1Kwø̃r 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10

zəmə gha. ¹⁶ Ya ə nza nihwəti shiy wəzə va ghay, mba'a pə gha sənay ka shi gəmgəm ni dza mbəzliy bətishi pə ghay, wəzəba zlashi gha na. ¹⁷ A na nza mbə mbəzli sləkə Hyalay, kwəma dzar kwa kwəma shi zəmə lə shi sa naw. Ka məndiy ni Hyala sləkə na mbəzli kə məndiy, tə shi məni *Safə tsa Hyala dəwdew tsa mbə nzəy tsa shi, ka canshi nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ka bənsi zərkə lə vəshi. ¹⁸ Mba'a kə ndəə nəw *Kəristəw tsəghay, ta vəshi dza Hyala ta kwəma ci, zhini ka fal mbəzli difa.

¹⁹ Ma ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmməə pəla məni naa dzaa bəmmə zərkə kwəmaa dzəghwa jipə ghwəmmə mbə nzəy tsa ghwəmmə, ka məni shiy dzaa kəətitemmə ta kəli kwa kwal Hyala ²⁰ Ka lilidfi sləni ghərati Hyala ghwəy lə kwəma shi zəmə ma. Na navay, a ghwəmmə sənay, shi zəmə tifa shi gəmgəm ni kwa kwəma Hyalaw. Nanzə ki, mba'a kə nihwəti mbəzli dzaa səəshi kwa kwal Hyala va shi zəməhwə ghay, wəzə na ghaa zəməshiw. ²¹ Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri tsəhwəti zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa zəmə na, ya tay na, ya nimaba shiy na ghəshi gwanashi. ²² A na na gha kiy, kwəma sənata gha vaa dzəkən kwəma va na, zlata sa gha mbə nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Vəshi na ta ntsaa nata ma fəti kən ghən tsa ci ghəci mbə məni shi sənashi na ka shi wəzə ni. ²³ Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə ta kwəma kən nihwəti shi zəmə, dza na mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa kwəma Hyala ghalaba. Sa nzanay, ge'i lə kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na vaw. Ya war nimaba shiy na shi məni ndə, bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi, ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, *kwəma jikir naa məniti na kwa kwəma

Hyalay.

15

Gəzə kwəmaa dzəkən məni wəzə kaa nihwəti mbəzli

¹ Ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəəti pə ghwəmməə kəəti ni daw daw bərçi ni va mbəzli. Ka məni ghwəmmə war kwəma nata ghwəmmə wəzə va ghwəmmə ma. ² Ya wa ndə mbə ghwəmməy, ə kəə məni shiy dzaa təbanci kaa tsahwəti ndə, ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwəmməə kəətishi lə kəli kwa kwal Hyala. ³ A ghwəmmə sənay njasaa niy nza *Kəristəw tə hidfi. Na naci, niy pəla məni naa dzaa təbanci kwəma naw. War nja kwəmaa tsasliti məndi va mbə zliya dzəkən niy mənti na, sa niy ni va:

A Hyala, tsəərəə niy tsətsəərəə mbəzli va vay, yən niy sə'wa na, kə niy ni.

⁴ Ya namaβa kwəma tsaslambə məndi mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə bənimmə sənata na katarj na kwəma na. Sa ka ghwəmmə jangə kwəma va na, nza ghənzə mətəhəmmə bərçi, ka bəmmə sə'wa kwəma, ta mbə ghwəmməə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzliyə ta ndəghə səəkə tsa shi gəzəkə Hyala va bəmmə. ⁵ Kəətitiyəwəy Hyala kwa mətəhə bərçi, ka bə sə'wa kwəma kaa mbəzli, nza ghəwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə ghəwəy. A ghəwəy mbəə nəw səəbə kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw. ⁶ Ta mbə ghəwəy gwanəwəy fal Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə miy kwətiyə ki.

Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na, ə kəə zləbā kwəma tsahwəti mbə nəfə tsa ci, njasa zləbavəŋwəy *Kəristəw va. Ghwəy kə mənti tsəghay, a mbəzli taa fə shəndəkəə dzəti Hyala. ⁸ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, sa səəkə Yesəw va ta kəəti *ka Zhəwifəy, ta mbəə cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta mbəə cintishi ki na, mba'a səəkəə mənti shiy niy gəzanakəshi Hyala va mənishi kaa jijihishi. ⁹ Zhini na mba'a səəkəy kəətiti hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə bā, nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananatishi na zhəhwər njasa tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə məndiy:

A Hyala, va tsəgha dzee ta falja

mbə hwəlfə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ka fal slən tsa gha kwa cəm, ta fə gagaa dzəti gha, kə məndi.

¹⁰ Zhini ma kə məndi tə Zliya Hyala difay:

Ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,

jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə Hyala,

ghwəy vəshi li shi gwanəwəy, kə məndi.

¹¹ Dza, ma kə tə tsahwəti pi bā na:

Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə

ghwəy hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ə kə mbəzli tə hidfi gwanashiy fə shəndəkəə dzəti, kə.

¹² Ma kə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw difa na:

Ta səəkə dza ntsa yakə məndi mbə takə tsa *Zhese.

Sa ka na səəkəyəy, ta məni mazə dza naa

dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

15:7 15:7 14:1 15:8 15:8 Mt 15:24; SləniKY 3:25-26 15:9 15:9
Cem 18:50; Rm 11:30 15:10 15:10 NƏW 32:43 15:11 15:11 Cem 117:1
15:12 15:12 Ezay 11:10

Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzliŋə ta mbəlitishi ghəci, kə.

¹³ Kəətitəŋwəy Hyalaa ni va fəyə̃m ghən tsa ghwəy gəzliŋə tə ya, kə kaa mbəzli. Nza ghwəy mbəə nza mbə vəshi tərəŋw, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ḃanavə nefer ghwəy. Ma ghalabə kiy, nza *Safə tsa Hyala ḃəŋwəy bər̃ci ta mbə ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti tərəŋw.

Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci

¹⁴ A ngwarməhira, yən də'wə ghən tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərəŋw nza ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na kataŋ na kwəma gwanata, a ghwəy mənəŋwəy gar ḃəni shiy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy.

¹⁵ Ya tsəgha nzə kiy, dzəghwa tə tsahwəti pi na, lə bər̃ci gəzəkəŋwəy ya kwəma mbə Zliya tsasliŋwəy ya na, sa ḃimee ghwəy za ghən ti. Sa nzana mba'a Hyala ndara sləni va lə wəzə hwər̃ tsa nzə. ¹⁶ Ta nzee ka ndə ghər̃anci sləni kaa Yesəw *Kəristəw mbə hwəlfəhi

*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzee tsəŋ yən ḃanavə ghən tsee gwanay kaa Hyala ta gəzə kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta mbə ghəshiy ḃanavə nefer shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma Hyala, nja shi vəlanta məñdi, ka təḃanta ghəshi, sa gwəmatishi Safə tsa nzə ḃewḃew tsa, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə.

¹⁷ Sa nzana va tsəgha kiy, va tsəgha vəshee mbə slən tsa Yesəw Kəristəw lə sləni ghər̃atee va kaa Hyala. ¹⁸ Na neyey, nihwəti shiy tifa gar gəzə kwəmee dzəkən shi kala war shi ndara Kəristəw bər̃ci ta məñtishi ta mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə ḃi fəti va Hyalaw. Aa ndara bər̃ci ta gəzanshi kwəma lə ta məñi shiy ghəŋghən

ghø̄nghø̄n mbø̄ shi, sø̄vø̄ri mbø̄ kwø̄ma gø̄zee, lø̄ slø̄ni ghø̄ratee. ¹⁹ Mba'la mø̄nti kwø̄ma maɔ̄ɔ̄ɔ̄na maɔ̄ɔ̄ɔ̄na na lø̄ shiy cipø̄ kwø̄ma, mba'la bø̄rci *Safø̄ tsa Hyala ɔ̄ewɔ̄ew tsa cikø̄vø̄rishi. Ava tsø̄gha kwø̄mavee kwal gø̄zanshi kwø̄ma wø̄zø̄ naa dzøkø̄n Kø̄ristø̄w gwanata kaa mbø̄zli dzar mbø̄ nihwø̄ti mø̄lmø̄hi. Sa ghatee mbø̄ mø̄lmø̄ Zherø̄wzalem pa' tø̄ hidfi ka Iliri. ²⁰ Dza ta gø̄zø̄ Yø̄wø̄n kwø̄ma wø̄zø̄ na va kaa mbø̄zli mbø̄ mø̄lmø̄ sø̄økø̄ ma mø̄ndiy favø̄, na nee kwø̄maa niy mawtee. Niy ɔ̄ee dza ta gø̄zø̄ nzø̄ tø̄ pø̄tsa sø̄økø̄ nihwø̄ti mbø̄zliy gø̄zø̄hwø̄w. Vantee dzaa zhiniy nahwø̄ pø̄tsa ghati tsahwø̄ti ndø̄ ghø̄ra slø̄ni ci ti. ²¹ ð niy ɔ̄ee yø̄n mø̄nti kwø̄maa tsasliti mø̄ndi va mbø̄ Zliya, nø̄ mø̄ndi:

Ma mbø̄zliy niy sø̄økø̄ ma mø̄ndiy gø̄zanshi kwø̄ma ciy, ta nay dza ghø̄shi!

Mbø̄zliy niy sø̄økø̄ maa favø̄ ya gaka kwø̄maa dzøkø̄nø̄y, ta favø̄ kwø̄maa dzøkø̄n dza ghø̄shi, kø̄ mø̄ndi.

Pø̄l mbø̄ ɔ̄i dzaa dzø̄mbø̄ mø̄lmø̄ *Rø̄m, ta wø̄

²² ɔ̄aɔ̄ sø̄ɔ̄ee sø̄ø̄kee mbø̄ ɔ̄i dza ta nighø̄tø̄ɔ̄wø̄y ki, war kala kwø̄mavø̄ kwalee nza va kwø̄ma va. ²³ Nana kiy, tø̄rø̄ pi ghwø̄la tø̄ nini hidfi ta ghø̄ra slø̄ni yaw. Njana nzana tø̄rø̄ɔ̄wee mawti tsø̄hø̄ra mbø̄ ghwø̄y ghala piyahi ɔ̄aɔ̄y, ²⁴ ta tsø̄hø̄ra dzee mbø̄ ghwø̄y, sa kee dzaa dzø̄ti hidfi ka Esparø̄, nza ghwø̄mmø̄ hyayvammø̄ lø̄ ghwø̄y jø̄w, ta mawvø̄ ghø̄n tsa ghwø̄mmø̄ ghwø̄mmø̄. Kee maɔ̄i ta dzaa dzø̄ti hidfi ka Esparø̄, nza ghwø̄y katara ta dza va.

²⁵ Ma nana diy, dzø̄mbø̄ mø̄lmø̄ Zherø̄wzalem dzee ta vø̄lanshi shiy kaa mbø̄zli Hyala. ²⁶ Sa nzanay, a mbø̄zliy

---

15:19 15:19 Mk 16:17; 2Kwø̄r 12:12   15:20 15:20 1Kwø̄r 3:10-12;
2Kwø̄r 10:15-16   15:21 15:21 Ezay 52:15   15:22 15:22-24 1:9-13
15:25 15:25 Slø̄niKY 19:21; 20:22; 24:17   15:26 15:26 1Kwø̄r
16:1; 2Kwø̄r 8:1-9; Gal 2:10

nəw Yesəw tə hidfi ka Masedəwan lə shi tə hidfi ka Akay gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi tsəhəti shiy ta kəəti ka ndərma mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. ²⁷ Ghəshi lə dfi tsa shi təkəti na məni tsəgha. Kwaakwa na kwəma mənti ghəshi va tsəgha kaa *ka Zhəwifə kwərakwə. Sa nzanay ka Zhəwifə kəətishi na, ghəshi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy kwəməvə təfə miy tsa Hyala. Wəzə na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kəətishi lə tsəhanshi shiy kama və shi kwərakwə. ²⁸ Ma sa kee tsəhəra, mba'ee dzaa bənavəshi shi tsəhəti məndi va, mba'a nava sləni səəməta kwa wəree kiy, ma nzee mađi ta dza kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwtəŋwəy kee gha dza ta wə tə hidfi ka Espanə ki. ²⁹ E sənay, sa kee tsəhəra mbə ghwəyəy, lə təfə miy tsa Yesəw *Kəristəw dzee tsəhə mbə ghwəy tərəŋw. ³⁰ A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw sa nzana mba'a Safə tsa đewđew tsa ndammə điva kwa jipə ghwəmmə. Kəətiram lə cə'wə mbə mbəz tsa nzee tsa mbə. Cə'wəm Hyala tə ya. ³¹ Cə'wəm nza ghənzə ndəghwətəra vantaa mbəzliy dfi ma nəw Yesəw mbə hidfi ka Zhəwde sara ngəra'wə. Cə'wəm difa ta mbə shi dzee va ta bənshiy təbanshi kaa mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem. ³² Ma tsəgha ta nza kiy, ta tsəhəra dzee mbə ghwəy lə vəshi, Hyala zləbati. Ma nzee dəkayvara mbə ghwəy ki. ³³ Nzəyta Hyalaa bə zərkəə dzəghwa jipə mbəzli lə ghwəy gwanəŋwəy. *Amin.

16

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətij kwətij tsa shi

15:27 15:27 1Kwər 9:11 15:30 15:30 2Kwər 1:11; Ef 6:18-19;
 Kwəl 4:3; 2Tes 3:1-2 15:31 15:31 SləniKY 21:10-11; 1Tes
 2:14-15 15:32 15:32 1:7 15:33 15:33 1Tes 5:23

gwa'a

¹ Nana kiy, e ði gəzanwəy kwəmaa dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə kəətipə lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Keŋkəre. ² Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə sləkəmmə *Kəristəw. Ka'wəvəm njasa təbə na va mbəzliy nəw Yesəw. Ya namaɓa kwəma dza naa ghəzlita tiy, kəəti tə ghwəy mbə. Sa nzanay, a kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli ðaŋ kwərakwə. Zhini mba'a kəətəhwəra lə yənday ta yən Pəl.

³ Səkwətəra tə ghwəy kar Pərishil ghəshi lə Akilasə, mbəzli nza ghəy mbə ghəra sləni Yesəw Kəristəw li shi kwa zəərə. ⁴ Ghəshi na mbəzliy niy zlay ghən tsa shi ge'i lə nahwəti vici, war jəw ghəshi tərmbə ta bəkwəshi ta mbə ghəshiy yatəra! 'Wəsa nə ya kaa ngəshi tərəŋw! Yən kwətira dza naa nza tə mananshi 'wəsa tsa va tala ɓaw, mbə mananshi 'wəsa na mbəzliy nəw Yesəw, kamaa *ka Zhəwifə. ⁵ Səkwətəram mbəzliy nəw Yesəw vaa ɓasəva ta cə'wə kəghi tsa shi gwanashi!

Səkwətəram Epaynetə ntsa ðee, ghəci na kwa taŋa ntsaa ghaa zləɓavə nəw Yesəw tə hiði ka Azəy. ⁶ Səkwətəram Marəy, saa ghərahwə sləni va tərəŋw dalala tə ghwəy. ⁷ Səkwətəram manhira wəzə, kar Andərenikwəsə, lə Zhəwnyasə, mbəzliy niy nza ghəy li shi kəəli kəəli kwa fərshina kwataŋa. Ghəshi bakanashiy, tərəŋw falshi *ka kwal Yesəw. Pərɓa ghəshi gha naa nəw Yesəw Kəristəw kaa ngəra.

⁸ Səkwətəram Ampəliyatəsə, ntsa ðee mbə slən tsa Ndə sləkəmmə. ⁹ Səkwətəram 'Wərben, ntsa nza ghwəmmə mbə ghəra sləni Kəristəw li.

16:1 16:1 SləniKY 18:18   16:3 16:3 SləniKY 18:2, 18-19, 26
16:5 16:5 1Kwər 16:15, 19; Kwəl 4:15; Flm 2

Zhini mba'a ghwəy səkwətəra Sətakisə ntsa dee.
¹⁰ Səkwətəram Apeləsə, ntsaa sahwə ngəra'wə ta kwəma Yesəw Kəristəw, saa zhəghə ma hwəm kaa Yesəw. Səkwətəram mbəzli kəghi tsa Arisətəbəl gwanashi. ¹¹ Səkwətəram mand'a Herəwdiwən, mba'a ghwəy səkwəti mbəzliy nəw Ndə sləkəpə kəghi tsa Narshisə gwanashi difa.

¹² Səkwətəram zhaməhimmə, kar Tərifənə lə Tərifəwsə, shi mbə ghəra sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Pershidə, nahwəti zhaməmmə dī ghwəmmə va, saa ghərahwə sləni Ndə sləkəpə va tərəjw. ¹³ Səkwətəram Rəfəsə, ntsa təra təra tsa ta ghərancı sləni Ndə sləkəpə. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra mbəghəy, saa səəkə va mbə nighəhwəra nja zəghwə yakə na kwa hwər nzə. ¹⁴ Səkwətəram kar Ashinkəritə, lə Fəlegwan, lə Hermesə, lə Patərəbasə, lə Hermasə, mba'a nihwəti niy tərmbə mbəzli nza ghəshi li shi mbə nəw Yesəw gwanashi. ¹⁵ Səkwətəram kar Filələgwə lə Zhəwli mba'a kar Nere lə zhambəghəy, mba'a kar 'Walimpasə ghəshi lə nihwəti mbəzli Hyala nza ghəshi li shi gwanashi.

¹⁶ Səkwətim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwətij kwətij tsa ghwəy wəzə wəzə. Mbə səkwəjwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Kəristəw tikə gwanashi tsa shi kwərakwə fa.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

¹⁷ A ngwarməhira, ə cə'wəjwəy ya, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy tərəjw va mbəzliy dī ma vaa zləba shi banavəjwəy məndi va. Lə shi tsəgha ni va tihəvəri

---

16:13 16:13 Mk 15:21 16:16 16:16 1Kwər 16:20; 2Kwər 13:12;
 1Tes 5:26; 1Pi 5:14 16:17 16:17 Mt 7:15; 2Tes 3:6; Tit 3:9-10; 2Zhj 10

ghəshi mbəzli, ka səsə məhərli mbəzli, ka kətiva ghwəy dzəvəgha gəla niva mbəzli ma. Kərakə pə ghwəy li shi!
¹⁸ Gəla niva mbəzliy, sləni Ndə sləkəmmə *Kəristəw na sa ghəra ghəshiw. Hwər tsa shiy pəla ghəshi gwa'a tsəgha. Ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi fənəy ghani kaa ndə ta ngədi. Tsəgha ka ghəshiy ngədfəhwə mbəzli kwədf kwədf məhərli ni.

¹⁹ Ghwəy na na ghwəy kiy, gwa'a gwa'a sənay mbəzli njasa di ghwəy fəti ta kwəma Ndə sləkəpə. Va tsəgha vəshiree dalala tə ghwəy ki. E di ghwəy məninyəy ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni, ta məni na wəzə na kwəma. Kala kabə ma na jikir na ghwəy dzəmbə. ²⁰ Kwa kwəma dzaa nzay, ta zlərəvəri bərçi *ndə jaka tsa nzə dza Hyalaa bə zərkə kaa mbəzli, mba'a taa məntəy wəy ka miydalahiy dzəkən. Məntəy wəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

²¹ Mbə səkwəy wəy na Timəte, ntsa nza ghəy li kwa zəərə mbə ghəra sləni. Mbə səkwəy wəy na manhira kar Ləshiyəsə, lə Zhasanjw, mba'a Səsəpater.

²² Yən yən Tertiyəsə tsasli na kwəma di Pəl naa gəzan wəy mbə zliya na. Avee səkwətəy wəy lə slən tsa Ndə sləkəpə tsaa jakətəmmə va kwərakwə ki.

²³ Mbə səkwəy wəy na Gayəsə, ntsa nzee kəghi tsa ci. Kəghi tsa ci ka mbəzliy nəw Yesəw fəsəva ta cə'wə. Mbə səkwəy wəy na Erastə, ndə kəsə gəna tsa fəy məndi mbə məlmə, mbə səkwəy wəy zəməmmə Kartəwsə difa.

²⁴ [Nza wəzə hwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw nza kən ghwəy gwana wəy. *Amin!]

Pəl fal slən tsa Hyala

²⁵ Ma Hyalay, a bərçi və tərənjw ta garətənjwəy ghənzə kwa kwal tsa nzə kala b̄arva ma njasa gəzəkə kwəma wəzə na va cikəvəri Hyala kee gəzə kaa mbəzliy dzəkən Yesəw *Kəristəw. Niy nza mbəradzəy, kwəma mbəmbə na niy nza na kala sənata mbəzli ndimndimndim.

²⁶ Ma nana kiy, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla, dza məndi ka gəzəpə kwəmaa niy tsasliti mbəzliy gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw Kəristəw mbəradzə. Mba'a hwəlfəhi mbəzli tə hidfi gwanashi favə kwəma va, njasa niy gəzəkə Hyalaa piy va ta kwa ndimndim, nza mbəzli mbəə d̄i fəti və, sa ka ghəshi b̄anavə nefer shi.

²⁷ Va tsəgha na kiy, ə pə ghwəmməə fal Hyala ya pa' hwəmba. Ghənzə na kwa sənata kwəma kwətita. Ghənzə Hyala kwa shəndəkə. Fal ghwəmmə tə mbərkə sləni mənti Yesəw. *Amin. Ava t̄iba kərayee, nza ghwəy nza ki.

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw
Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw New
Testament

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 1 Jun
2022

ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3